

Partywise

Kwantitatief onderzoek
naar trends in druggebruik
in het uitgaansleven - 2003

Partywise

Kwantitatief onderzoek
naar trends in druggebruik
in het uitgaansleven - 2003

Colofon

Studie en redactie

Tina Van Havere, stafmedewerker VAD
Else De Donder, stafmedewerker VAD
Wouter DeVriendt, stafmedewerker VAD
Marijs Geirnaert, directeur VAD
Johan Rosiers, stafmedewerker VAD
Jochen Schrooten, stafmedewerker VAD

Layout cover

www.whatif.be

Print en afwerking

www.epo.be

Verantwoordelijke uitgever

S. Ansoms, E. Tollenaerestraat 15, 1020 Brussel
wettelijk depotnummer: D/2004/6030/13
© 2004

DE DRUGLIJN
078-15-10-20

VAD, Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw
E. Tollenaerestraat 15, 1020 Brussel
T 02 423 03 33 | F 02 423 03 34 | vad@vad.be | www.vad.be

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Situering	3
1. Aanzet, probleemstelling en doelstellingen	5
Aanzet	5
Probleemstelling en doelstellingen van het trendonderzoek	6
2. Methodiek	7
Doelgroep	7
Vragenlijst	7
Procedure	7
Verwerking	8
3. Beschrijvende resultaten	9
Inleiding	9
Respons	9
Demografische gegevens	9
Uitgaanscultuur	10
Middelengebruik	13
Gezondheidsmaatregelen	19
Nieuwe trends?	19
Patronen van gebruik	20
Koopgedrag	22
Combigebruik	23
Spuiten	25
Conclusie	25
4. Verschillen tussen de soorten events	29
Middelengebruik	29
Conclusie	31

5. Kenmerken van gebruikers en niet-gebruikers	33
Beroep	33
Woonsituatie	34
Geslacht	34
Leeftijd	35
Frequentie van uitgaan	37
Muziekcategorieën	38
Gezondheidsmaatregelen	40
Frequentie van gebruik van illegale drugs	41
Combigebruik	42
Conclusie	43
 Discussie	45
Middelen	46
Combigebruik	51
Link tussen uitgaanscultuur en middelengebruik	53
Risico's en gezondheidsmaatregelen	55
 Bibliografie	57
 Grafieken in kleur	63

Voorwoord

Uitgaan is een belangrijk onderdeel geworden van het sociale leven van jonge mensen. Elk weekend worden clubs en discotheken druk bezocht en in de zomerperiode zakken duizenden mensen af naar de festivals en events in België en buurlanden.

Een belangrijk fenomeen dat hieraan gelinkt wordt en steeds meer aandacht krijgt, is middelengebruik tijdens het uitgaan. Jonge mensen die regelmatig naar clubs en discotheken gaan, zouden vaker XTC en andere illegale drugs gebruiken. Er bestaan reeds enkele preventie-initiatieven gericht op deze setting, maar wetenschappelijke ondersteuning ontbreekt vaak. Internationaal onderzoek geeft ons een eerste indicatie over het middelengebruik tijdens het uitgaan en de daarbij horende trends. Onderzoek in de Vlaamse context naar middelengebruik in het uitgaansleven drong zich op.

In het kader van het nieuwe preventieconcept 'Partywise'* verrichtte VAD een onderzoek naar trends in druggebruik in het uitgaansleven. Het onderzoeksrapport dat voor u ligt, is hiervan het resultaat. Niet enkel de cijfergegevens worden weergegeven, maar ook de eerste aanzetten naar preventie komen in de discussie aan bod.

Dit onderzoek was niet gelukt zonder de medewerking van heel wat mensen die achter of voor de schermen aan dit proces hebben meegewerkt. Op de eerste plaats willen we de respondenten bedanken die tijdens het uitgaan even tijd wilden vrijmaken voor het invullen van de vragenlijst. Ook de organisatoren en eigenaars willen we niet vergeten: zij gaven ons de toestemming het onderzoek te verrichten op hun event, festivals of in hun club.

Daarnaast bedanken we ook volgende deskundigen voor hun reflecties op de eerste methodologische keuzes: prof. dr. Tom Decorte (Ugent), prof. dr. Nicole Vettenburg en dr. Dirk Korf. Kris Erauw bedanken we voor zijn feedback op de analyses van het onderzoek.

Tina Van Havere
Stafmedewerker VAD

* www.partywise.be

Situering

Reeds jaren worden muziekstijlen gelinkt aan bepaalde levensstijlen en het hiermee gepaard gaande druggebruik. In de jaren '30 gebruikten underground jazzmusici marihuana en cocaïne voor recreatieve doeleinden. In de jaren '60 werden amfetaminen, hallucinogenen en een reeks psychotrope geneesmiddelen aan het lijstje toegevoegd door het rock-'n-roll fenomeen en in de jaren '70 door de punkscène. In de jaren '80 deed MDMA zijn intrede in Europa en werd het steeds vaker gebruikt in de dance scene, bekend als 'rave', 'acid house' of 'techno' (Shapiro, 1988). Tegenwoordig staat de relatie tussen middelengebruik en elektronische muziek op de voorgrond (Forsyth e.a., 1997).

Uitgaan betekent voor velen een moment om zich te ontspannen, zich eens goed uit te leven of gewoon met vrienden een losse babbel te hebben. De aanvaarding van genotsmiddelen is er vaak groter dan wat wettelijk getolereerd wordt en deze middelen krijgen vaak een centrale plaats in het uitgaansleven (DeVriendt, 2003).

Zo stelt het Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (EWDD) dat het gebruik van drugs onder mensen die uitgaansgelegenheden bezoeken veel wijder verbreid is dan onder de totale bevolking (EWDD, 2002a). Enkele onderzoeken concluderen dat er een verband bestaat tussen drugs, muziek en nachtleven (Bellis e.a., 2002; Club Health, 2002; Riley e.a., 2001; Tossmann e.a., 2001). Dit uit zich concreet in het recreatief gebruik van uitgaansdrugs door jonge mensen. Ook de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) maakt zich zorgen over de toenemende populariteit van bepaalde drugs en hun associatie met bepaalde jongerensubculturen, meer bepaald de dance scene (WHO, 1997).

In België is de ongerustheid toegenomen na enkele overlijdens door de inname van PMA die verkocht werd als XTC (VAD, 2001).

Kijken we naar preventie-initiatieven in Vlaanderen (Gingerdata¹), dan blijkt dat het totaal aantal preventieactiviteiten in het uitgaansleven² stijgt tussen 2000 en 2003.

¹ Ginger is een registratiesysteem voor drugpreventieactiviteiten van VAD.

² Hiermee worden volgende categorieën bedoeld: discotheken, festivals, horeca, manifestaties en uitgaansleven.

Vooraf het aantal activiteiten in discotheken en tijdens festivals is in die jaren gestegen, respectievelijk van 0 in 2000 naar 35 in 2003 en van 4 in 2000 naar 33 in 2003 (Rosiers, 2004).

In het eerste hoofdstuk kaderen we het onderzoek in recente evoluties en hiaten die op het gebied van onderzoek in het uitgaansleven nog bestaan. We eindigen dit hoofdstuk met de uiteenzetting van de probleemstelling en de doelstellingen van dit onderzoek.

Het tweede hoofdstuk beschrijft de methodologie van het onderzoek. We gaan dieper in op de doelgroep, vragenlijst, procedure en verwerking.

Het derde hoofdstuk geeft de beschrijvende resultaten mee. Dit zijn de resultaten van alle vragen die in de vragenlijst aan bod kwamen. Op het einde van dit hoofdstuk geven we in een conclusie de belangrijkste resultaten mee.

In het vierde hoofdstuk delen we de respondenten op in de locaties waar we hen bevraagd hebben: dance events, clubs of rockfestivals. De resultaten laten zien of er verschillen bestaan tussen de respondenten van de verschillende locaties. Ook hier is een conclusie terug te vinden.

In het vijfde hoofdstuk gaan we op zoek naar mogelijke verbanden tussen de verschillende variabelen. Is er een link tussen muziekvoorkeur en de gebruiksfrequentie van bepaalde middelen? Gebruiken er meer jongens dan meisjes?...

In de discussie ten slotte zetten we alle belangrijkste resultaten uit het onderzoek nog eens op een rijtje en koppelen dit aan bestaande literatuur. Om te eindigen formuleren we enkele reflecties en aanbevelingen naar preventie op basis van de resultaten.

1. Aanzet, probleemstelling en doelstellingen

Aanzet

In de welzijns- en gezondheidsector zien we recent de evolutie in de aanpak van alcohol- en andere drugproblemen om steeds meer ‘maatwerk’ te voorzien (federale regering, 2001; Vogels, 1999). In de alcohol- en drugsector vertaalt dit zich concreet in een aanbod dat afgestemd is op de behoeften van de cliënten, naar zorg op maat, maar ook naar een focus op specifieke doelgroepen (Geirnaert, 2002). Deze specifieke doelgroepen kunnen samenhangen met bepaalde settings die het aanbod mee bepalen. Om interventies op maat te kunnen voorzien is er meer kennis over de specifieke doelgroep nodig: over welke doelgroep spreken we juist, welke trends in druggebruik zien we hier, wat zijn de specifieke kenmerken van de setting ...? Willen we voor het uitgaansleven een aanbod organiseren, dan is wetenschappelijk onderzoek dus een noodzaak.

In het uitgaansleven hebben nog maar weinig uitvoerige studies plaatsgevonden (Winstock e.a., 2001). Het EWDD (2002a) pleit voor doelgericht wetenschappelijk onderzoek naar gebruikspatronen, de context waarin gebruikt wordt, risicobeleving en maatregelen, zodat men een gerichte en specifieke aanpak in de recreatieve settings kan nastreven.

Verder stelt het EWDD dat het verzamelen en verspreiden van informatie over ‘emerging trends³’ nodig is. Kwalitatieve informatie, resulterend uit onderzoek om emerging trends te begrijpen, kan nuttige informatie opleveren over de context waarin ‘Nieuwe Synthetische Drugs’ (NSD) worden gebruikt, voornamelijk in recreatieve settings.

Het bereiken van recreatieve gebruikers wordt bemoeilijkt doordat ze doorgaans niet in contact komen met de hulpverlening en er eerder een informeel dan formeel netwerk binnen het uitgaansleven bestaat (DeVriendt, 2003).

Om een eerste antwoord te formuleren op dit hiaat en de preventie-initiatieven in het uitgaansleven een wetenschappelijke onderbouw te geven, verrichtte VAD in 2003 een onderzoek naar nieuwe trends in druggebruik in het uitgaansleven (kort: trendonderzoek).

³ Opduikende, nieuwe trends

Probleemstelling en doelstellingen van het trendonderzoek

Bestaande registratiesystemen vinden voornamelijk in de hulpverlening plaats en hebben andere doelstellingen dan deze die we met het trendonderzoek beogen. Zo heeft het Early Warning System (EWS) als specifieke doelstelling het verzamelen en verspreiden van informatie over nieuwe synthetische drugs. Om nieuwe producten, trends in bijvoorbeeld gebruik en gebruikssettings te detecteren en tevens meer inzicht te krijgen in deze fenomenen, is actiever onderzoek nodig. Er is dan ook nood aan meer gevoelige methodes voor informatieverzameling, dicht bij het eigenlijke druggebruik (EWDD, 2002b). Het tijdig opsporen van een nieuwe trend biedt tijd en ruimte om tijdig te anticiperen en snel te reageren (EWDD, 1999). Op die manier kunnen preventie en hulpverlening sneller inspelen op nieuwe ontwikkelingen.

Doelstellingen van het trendonderzoek

- Exploratief onderzoek naar het druggebruik en de kenmerken van de gebruikers in het uitgaansmilieu
- Monitoring van:
 - middelengebruik, combigebruik, nieuwe producten, patronen van gebruik
 - kenmerken van de uitgaanders en de gebruikers onder uitgaanders
 - kenmerken van de uitgaansscènes
 - mogelijke relaties tussen de drie bovenvermelde topics
- Anticiperen op de evolutie van trends
- Aanvullende informatie aanleveren voor een brede doelgroep van professionals, intermediairen, peer support organisaties, media en beleid
- Het bredere uitgaanspubliek informeren via bestaande kanalen: EWS en uitgaan, Partywise-nieuwsbrief en de booklet 'Streetwise'
- Gepaste antwoorden formuleren op de nieuwe trends:
 - enerzijds op het vlak van preventie, vroeginterventie en hulpverlening;
 - anderzijds op het vlak van (lokaal) beleid.

2. Methodiek

Doelgroep

De doelgroep van het onderzoek bestaat uit personen die uitgaan, zowel gebruikers als niet-gebruikers. De respondenten werden geselecteerd op dans- en muziekevenementen en in clubs. Het betrof een a-selecte niet-representatieve steekproef. Een representatieve steekproef was uiteraard niet mogelijk, vermits we geen zicht hebben op de kenmerken van uitgaand Vlaanderen.

Het gaat hier enkel om dans- en muziekevenementen of clubs uit het Vlaamse gedeelte van België. Anderstaligen of personen met een Nederlandse nationaliteit werden geweigerd. Ook mensen die zichzelf aanboden, werden geweigerd: een bias door zelf-selectie⁴ is dus uitgesloten.

Vragenlijst

De samenstelling van de vragenlijst werd gebaseerd op bestaande vragenlijsten (Hacourt, 2002; Riley e.a., 2001; Tossmann e.a., 2001; Calafat e.a., 1999; Calafat e.a., 1998; Vercaigne & Walgrave, 1995). Via gesloten en enkele open vragen werden de respondenten bevraagd over demografische gegevens, hun middelengebruik, wanneer en met wie ze gebruiken, bij wie en wanneer ze hun drugs kopen, combigebruik⁵, gezondheids-maatregelen en trends in het druggebruik.

Procedure

We vroegen de toestemming aan organisatoren en eigenaars van verschillende dans- en muziekevenementen en clubs. Geen enkele organisator weigerde, mede doordat VAD dubbele anonimiteit garandeerde. De respondenten vulden de vragenlijsten volledig anoniem in. De namen van de clubs en dans- en muziekevenementen worden niet in het rapport opgenomen.

Onderzoekers die ter plekke waren, selecteerden de respondenten. De onderzoekers zochten een plek waar weinig lawaaihinder, voldoende licht en een doorgang van mensen was. In de clubs ging het concreet over de ingang of uitgang, de toiletten, de vestiaire...

⁴ Foutenmarge die kan ontstaan doordat mensen die zichzelf aanbieden (zelf-selectie) een bepaalde mate van interesse vertonen.

⁵ Combigebruik is het gebruiken van meerdere middelen binnen een korte tijdspanne waardoor effecten (kunnen) overlappen: een nacht, één (uitgaans-) avond...

Het aantal mensen dat hier voorbij kwam, lag lager dan op de dans- en muziekevenementen. Op de openlucht dans- en muziekevenementen waren de toiletten uitgesloten, vermits daar overwegend vrouwen komen. De ingang leek ons ook niet aangewezen omdat mensen op een dans- en muziekevenement een plekje gaan zoeken en dan pas rustig kunnen blijven staan. De respondenten moesten ook de mogelijkheid krijgen om de vragenlijst rustig in te vullen, dus zochten we een plek waar ze even opzij konden staan of zelfs zitten.

Wanneer de onderzoekers hun posities hadden ingenomen, werd elke vijfde persoon gevraagd een vragenlijst in te vullen.

Verwerking

De antwoorden werden in een Acces-file ingebracht, waarna dit bestand getransporteerd werd naar SPSS 11.0. Dit rapport geeft de resultaten van de verwerking met SPSS.

3. Beschrijvende resultaten

Inleiding

In dit gedeelte bekijken we de resultaten uit de vragenlijst, zonder deze resultaten verder te onderwerpen aan andere analyses of te zoeken naar verbanden. Dit is met andere woorden de weergave van de antwoorden van de respondenten op alle vragen. Op het einde van dit gedeelte (cf. discussie) bespreken we de belangrijkste resultaten.

Respons

666 vragenlijsten werden ingevuld tijdens 4 avonden en 3 namiddagen. 370 personen weigerden een vragenlijst in te vullen. We hebben dus een response rate van 64,3%. 61 personen kwamen zichzelf aanbieden om een vragenlijst in te vullen (= zelf-selectie), maar dit werd niet toegelaten.

De onderzoekers hadden de indruk dat de mensen voornamelijk weigerden omdat ze in groep rondliepen en hun vrienden anders zouden kwijtspelen. Verder bleek dat het thema drugs ervoor zorgde dat de mensen sneller geneigd waren om een vragenlijst in te vullen. Dit was tegen de eigen verwachtingen in.

Om de betrouwbaarheid van de antwoorden van de respondenten te checken, werd er in de lijst van verschillende middelen een fictieve drug opgenomen, namelijk NTSC. Van de respondenten die deze vraag invulden met een ander antwoord dan 'nooit gebruikt' kunnen we veronderstellen dat ze de rest van de vragenlijst ook niet correct hebben ingevuld. 21 respondenten (3,0%) meldden het gebruik van NTSC en zijn bijgevolg uit de analyses geschrapt. De verdere analyses zijn gebaseerd op gegevens van 645 respondenten.

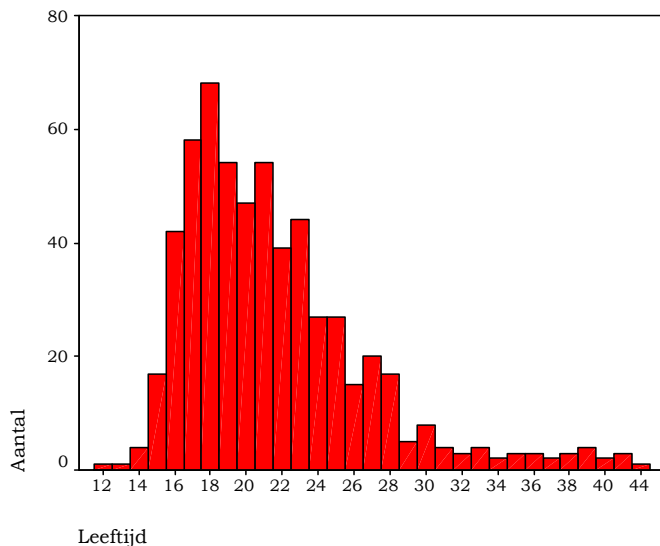
Demografische gegevens

Om een zicht te krijgen op karakteristieken van het ruime uitgaanspubliek en van diegenen die hierbij drugs gebruiken, werden enkele persoonlijke gegevens gevraagd: geslacht, leeftijd, woonsituatie en werk.

400 mannen (64,4%) en 221 vrouwen (35,6%) hebben een vragenlijst ingevuld; 24 personen hebben deze vraag niet ingevuld. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 22 jaar ($M = 22.0$, $sd = 5.3$) met als minimum en maximum

respectievelijk 12 jaar en 9 maanden en 46 jaar en 1 maand. Er waren niet veel respondenten die ouder dan 28 waren.

Grafiek 1: Verdeling van de leeftijd van de respondenten

Bijna de helft van de respondenten is nog student (48,4%): twee derde hiervan is student zonder meer. Eén derde is student die werkt om wat bij te verdienen. Bijna de helft van de respondenten (46,5%) heeft een job: 37,8%⁶ heeft een vaste job, 4,9% werkt en studeert erbij. Iets minder heeft een tijdelijke job (3,8%). 4,2% van de respondenten is werkloos.

Het grootste deel van de bevroagde uitgaanders woont nog bij zijn of haar ouder(s) (66,6%). 14,2% woont alleen, 10,0% bij een echtgenoot of partner en 7,2% bij een vriend of vrienden.

Uitgaanscultuur

De uitgaanscultuur is zeer gedifferentieerd. Er bestaan verschillen in de settings (cafés, discotheken, clubs,...) waar wordt uitgaan, maar ook de muziek is van uiteenlopende aard.

Enerzijds zijn we geïnteresseerd in de kenmerken van de respondent met betrekking tot het uitgaan zelf. Anderzijds bestaat er een algemeen vermoeden dat uitgaan gerelateerd is aan druggebruik (Bellis e.a., 2002; Club Health, 2002; EWDD, 2002a; Riley e.a., 2001; Tossman e.a., 2001; Calafat e.a., 1999). Reden genoeg dus om zowel de uitgaanscultuur als het druggebruik van de respondenten van dichterbij te bekijken.

⁶ Van de totale proefgroep

In de eerste plaats vroegen we naar de favoriete muziekgenres, waar de mogelijkheid bestond om meerdere muziekstijlen aan te kruisen. Wij selecteerden voor de vragenlijst 15 muziekcategorieën die een vrij volledig overzicht geven van de brede waaier aan muziekgenres in het uitgaansleven. Ten tweede vroegen we ook naar de frequentie van bezoeken aan verschillende uitgaansgelegenheden in de laatste 30 dagen. Vermits het hier om een momentopname gaat, moeten we dit met de nodige voorzichtigheid bekijken: 30 dagen voorafgaand aan het eerste bevragingsmoment viel midden in de examenperiode; 30 dagen voor de laatste bevraging viel samen met de vakantieperiode (waarin meer festivals en events worden georganiseerd dan in de winterperiode). En vermits er heel wat studenten in onze populatie zitten, is dit een gegeven dat we niet uit het oog mogen verliezen. Dit zou onze resultaten kunnen beïnvloeden in die zin dat de frequentie van het uitgaan hier hoger zal liggen.

Tabel 1: Percentage respondenten (n) naar favoriete muziekstijlen

	Percentage en aantal respondenten
Techno	53,5% (336)
Rock	40,9% (257)
Drum & bass	37,7% (237)
House	34,2% (215)
Hiphop of rap	32,0% (201)
Pop	27,4% (172)
Disco	25,2% (158)
Electro	24,2% (152)
Latino of R 'n B	22,8% (143)
Funk	19,6% (123)
Progressive	17,8% (112)
Salsa	17,0% (107)
Metal	15,6% (98)
Hardcore	11,9% (77)
Surf	9,2% (58)

In de vraag naar de favoriete muziekgenres is techno de meest gekozen muziekstijl (53,5%), gevolgd door rock (40,9%). 37,7% van de respondenten duidt drum & bass aan als favoriet genre, 34,2% house en 32,0% hiphop of rap (cf. tabel 1).

Een meerderheid van de respondenten (82,0%) gaat op café (cf. tabel 2). De gemiddelde frequentie van cafébezoeken is 9,1 keer op 30 dagen per persoon. Vervolgens gaat 72,6% van de respondenten naar festivals met een gemiddelde frequentie van 1,8 keer tijdens de laatste 30 dagen. Discotheekbezoeken worden ook door een groot deel van de respondenten vermeld, met een gemiddelde van 3,5 per persoon per maand. De frequentie ligt hier dus hoger dan bij festivals. Fuiven, concerten en jeugdhuisen worden door minder respondenten bezocht (cf. tabel 2). Hoewel jeugdhuisen bezocht worden door het minst aantal respondenten, blijkt de gemiddelde frequentie hier toch hoog te liggen met 5,2 keer per persoon per maand.

Tabel 2: Percentage respondenten (n) dat uitgaat naar gelegenheden en gemiddelde van de frequentie

	Percentage en aantal respondenten	Gemiddeld aantal bezoeken (sd) in de voorbije 30 dagen
Café	82,0% (529)	9,1 (7,1)
Festivals	72,6% (468)	1,8 (1,4)
Discotheek	48,5% (313)	3,5 (3,5)
Fuiven	46,2% (298)	2,9 (2,2)
Concert	29,0% (187)	2,4 (2,0)
Jeugdhuis	25,7% (166)	5,2 (5,5)

Muziekcategorieën opdelen

Om de analyses te vereenvoudigen hebben we de muziekstijlen in categorieën ondergebracht. We bekeken eerst inhoudelijk wat er samen kon horen en gingen vervolgens de interne samenhang na:

1. mainstream: salsa, latino en r'n'b, hiphop en rap, disco, funk ($\alpha = 0,69^7$)
2. dance: house, progressive, techno, electro, drum & bass ($\alpha = 0,63$)
3. rock: rock, surf, metal, hardcore, pop ($\alpha = 0,57$)

⁷ Waarden tussen 0,60 en 0,69 worden omschreven als 'moderate' (Robinson e.a., 1991).

De nieuwe categorieën kregen een nieuwe score, waarbij een hoge score duidt op een sterke voorkeur voor het hoofdgenre en een lage score op een geringe voorkeur. Zo zal iemand die geen enkele muziekstijl uit die bepaalde muziekcategorie heeft aangeduid een score 5 hebben voor die categorie, 1 muziekstijl score 6. De mogelijke maximumwaarde (de respondent die alle 5 muziekstijlen onder een categorie heeft aangeduid) heeft score 10. In onderstaande tabel (cf. tabel 3) staan de gemiddelde scores van de respondenten die minstens 1 van de muziekstijlen aangeduid hebben bij de muziekcategorieën.

Als we naar de frequentietabellen (tabel 3) kijken van deze muziekcategorieën, dan zien we dat de categorie dance het grootste aantal respondenten heeft: 75,2% duidt 1 of meerdere van de tot deze categorie behorende muziekgenres aan. Bij mainstream is dit 56,8% en bij rock 57,2%. In de onderstaande tabel beschrijven we de gemiddelden.

Tabel 3: Percentage respondenten (n) en gemiddelde score bij de drie muziekcategorieën

	Percentage en aantal respondenten (n)	Gemiddelde score (sd)
Dance	75,2% (472)	7,2 (1,2)
Mainstream	56,8% (357)	6,2 (1,4)
Rock	57,2% (359)	6,1 (1,2)

Middelengebruik

Onder middelen verstaan we in dit onderzoek zowel legale als illegale drugs. We hebben er bewust voor gekozen om geen onderscheid te maken tussen deze categorieën.

De vraag over het middelengebruik bestond uit een tabel met 16 producten, waarbij telkens naar de gebruiksfrequentie werd gevraagd. Deze lijst is gebaseerd op gekende en nieuwe producten.

Alcohol, weed/hash, XTC... zijn gekende drugs. In het verdere rapport spreken we over cannabis wanneer we weed/hash bedoelen.

Ook medicatie hebben we opgenomen in de lijst: *opwekkende medicatie* en *kalmeringsmiddelen*. *Energy drinks* zijn drankjes zoals Red Bull® en Black Booster®. Deze drankjes bevatten geen alcohol, maar wel stoffen die stimulerend

werken, zoals cafeïne, taurine of guarana. *Smartdrugs* is een overkoepelend begrip dat diverse categorieën van producten omvat. Sommige van deze producten hebben een stimulerende, kalmerende of bewustzijnsveranderende werking. Smartdrugs worden vaak voorgesteld als een natuurlijk, gezond en veilig alternatief voor illegale drugs.

Met nieuwe producten bedoelen we *GHB*, *ketamine* en *Viagra®*. Uit de literatuur blijkt dat deze producten steeds meer voorkomen in het uitgaansleven (Degenhardt & Dillon, 2003; Winstock, 2003; Korf e.a., 2002). Door deze toe te voegen aan onze lijst kunnen we dit nagaan.

In de media en onder de uitgaanders wordt GHB vaak verkeerdelijk liquid XTC of vloeibare XTC genoemd. Verkeerdelijk omdat het product noch farmacologisch, noch effectmatig gelijkenissen vertoont met XTC. Hoewel gebruikers bij het innemen van een lage dosis GHB een gevoel van welbehagen ondervinden (zoals bij XTC) werkt GHB totaal anders dan XTC. GHB hoort bij de groep van kalmerende middelen. XTC is een stimulerend middel.

Tabel 4: Frequentie van middelengebruik (in %)

	Nooit gebruikt	Ooit, maar niet het laatste jaar	1 x per maand of minder	Meerdere malen per maand	1 x per week	Meerdere malen per week	dagelijks
Alcohol	3,6%	2,4%	9,2%	16,9%	17,7%	39,5%	10,7%
Energy drinks	26,2%	13,8%	24,8%	17,6%	8,6%	7,5%	1,6%
Cannabis	33,2%	18,4%	10,7%	6,3%	4,1%	7,4%	20,0%
XTC	69,1%	12,1%	11,0%	3,9%	2,4%	1,1%	0,5%
Cocaïne	76,8%	11,7%	7,0%	2,3%	0,8%	0,6%	0,6%
Speed	78,9%	11,4%	5,5%	2,3%	0,3%	0,8%	0,8%
Smartdrugs	78,9%	11,6%	5,5%	2,2%	1,4%	0,2%	0,3%
Psilo's/paddo's	73,9%	16,8%	7,5%	0,9%	0,5%	0,2%	0,2%
Kalmeringsmiddelen	82,8%	10,6%	4,2%	1,1%	0,3%	0,5%	0,5%
Opwekkende med.	83,9%	9,9%	3,4%	0,9%	0,3%	0,6%	0,9%
Poppers	79,2%	17,2%	2,7%	0,5%	0,3%	0%	0,2%
Viagra®	97,0%	0,6%	0,3%	0,3%	0%	0,2%	1,6%
LSD	88,7%	9,2%	1,4%	0,5%	0%	0%	0,2%
GHB	93,6%	4,5%	1,1%	0,5%	0%	0,2%	0,2%
Heroïne	95,9%	2,7%	0,5%	0,2%	0,2%	0,3%	0,3%
Ketamine	96,6%	2,5%	0,6%	0,2%	0%	0%	0,2%

Om het overzichtelijker te maken geven we de resultaten ook geclusterd weer.

De tabel hieronder neemt enkele categorieën samen:

- niet-gebruik: nooit-gebruik en ooit, maar niet het laatste jaar
- occasioneel gebruik: 1 keer per maand of minder; meerdere malen per maand
- regelmatig gebruik: 1 keer per week; meerdere malen per week; dagelijks

Tabel 5: Frequentie van gebruik in drie categorieën (in %)

	Niet gebruik	Laatstejaarsgebruik	
		Occasioneel gebruik	Regelmatig gebruik
Alcohol	6,0%	26,1%	67,9%
Energy drinks	40,0%	42,4%	17,7%
Cannabis	51,6%	17,0%	31,5%
XTC	81,2%	14,9%	4,0%
Cocaïne	88,5%	9,3%	2,0%
Speed	90,3%	7,8%	1,9%
Smartdrugs	90,5%	7,7%	1,9%
Psilo's/paddo's	90,7%	8,4%	0,9%
Kalmeringsmiddelen	93,4%	5,3%	1,3%
Opwekkende med.	93,8%	4,3%	1,8%
Poppers	96,4%	3,2%	0,5%
Viagra®	97,6%	0,6%	1,8%
LSD	97,9%	1,9%	0,2%
GHB	98,1%	1,6%	0,4%
Heroïne	98,6%	0,7%	0,8%
Ketamine	99,1%	0,8%	0,2%

Tabel 6: Frequentie van laatstejaarsgebruik (in %) = occasioneel + regelmatig gebruik

	Totaal laatste jaarsgebruik (occasioneel + regelmatig gebruik)
Alcohol	94,0%
Energy drinks	60,1%
Cannabis	48,5%
XTC	18,9%
Cocaïne	11,3%
Speed	9,7%
Smartdrugs	9,6%
Psilo's/paddo's	9,3%
Kalmeringsmiddelen	6,6%
Opwekkende med.	6,1%
Poppers	3,7%
Viagra®	2,4%
LSD	2,1%
GHB	2,0%
Heroïne	1,5%
Ketamine	1,0%

De resultaten worden besproken in dalende volgorde wat betreft het totaal gebruik van het laatste jaar (cf. tabel 4, 5, 6).

Alcohol wordt door bijna alle respondenten gebruikt: slechts 3,6% zegt nooit alcohol gedronken te hebben. 67,9% van de respondenten drinkt regelmatig alcohol. 50,2% drinkt meermaals per week tot dagelijks alcohol (dagelijks: 10,7%).

Energy drinks komen op de tweede plaats binnen het middelengebruik: 60,1% heeft het laatste jaar energy drinks gedronken en 26,2% heeft het nooit gedronken. De occasionele gebruikers hebben met 42,4% de bovenhand. Regelmatig gebruik van energy drinks ligt heel wat lager (17,7%).

Op de derde plaats komt *cannabis*. Cannabis werd door 33,2% van de respondenten

nooit gebruikt. Bijna de helft (48,5%) van de respondenten gebruikte het laatste jaar cannabis en 20% dagelijks. Dit is bijna dubbel zoveel als het dagelijks gebruik van alcohol.

XTC staat op de vierde plaats wat betreft het laatstejaarsgebruik. 69,1% van de respondenten heeft nooit XTC genomen. 12,1% heeft het ooit, maar niet in het laatste jaar gebruikt. Bijna 20% van de respondenten gebruikte het laatste jaar XTC: 14,9% occasioneel en 4,0% regelmatig.

Ongeveer drie vierde van de respondenten geeft aan nooit *psilo's of paddo's* gebruikt te hebben. Hetzelfde geldt voor *cocaïne*, *speed* en *smartdrugs*.

Cocaïne en *speed* blijken eenzelfde patroon te vertonen: iets meer dan 11% van de respondenten experimenteerde met deze drugs en het laatstejaarsgebruik circuleert rond de 10%, waarvan het grootste aandeel terug te vinden is in het occasioneel gebruik en maar een beperkte groep bij regelmatig gebruik.

Smartdrugs vertoont hetzelfde beeld: 78,9% heeft het nooit gebruikt, terwijl 11,6% vermeldt het ooit gebruikt te hebben. 3,7% van de respondenten geeft aan *poppers* in het laatste jaar gebruikt te hebben: occasioneel gebruik is goed voor 3,2%. 17,2% gebruikte poppers ooit, maar niet in het laatste jaar en 79,2% nooit.

Kalmeringsmiddelen werden door 82,8% van de respondenten nooit gebruikt en de andere frequenties blijven ook beperkt. Het gebruik van *opwekkende medicatie* komt beperkt voor: 83,9% heeft het nooit gebruikt en 6,1% vermeldt laatstejaarsgebruik.

LSD wordt nog minder gebruikt. 88,7% heeft het nooit gebruikt en 9,2% ooit, maar niet het laatste jaar.

Bijna 7% heeft ooit *GHB* gebruikt, waarvan 4,5% ooit, maar niet het laatste jaar. *Ketamine* werd slechts door 3,5% aangeduid, waarvan het merendeel bij ooit, maar niet het laatste jaar. Hetzelfde geldt voor *heroïne*.

Het gebruik van *Viagra®* komt weinig voor. De enkele respondenten die het toch vermelden, gebruiken het meestal dagelijks. 97% heeft het nooit gebruikt.

Over alle middelen heen blijkt dat 52,6% van alle respondenten in het laatste jaar een illegale drug gebruikt heeft.

In het verdere rapport worden kalmeringsmiddelen, opwekkende medicatie, poppers, *viagra®*, *LSD*, *GHB*, *heroïne* en *ketamine* niet verder in detail besproken worden (= middelen onder 7% in het laatstejaarsgebruik).

Gezondheidsmaatregelen

In hoeverre zijn de respondenten zich bewust van de risico's die samengaan met het uitgaan, met druggebruik op zich, met de combinatie drugs en uitgaan en hoe anticiperen ze hierop? Deze vraag werd zowel aan gebruikers als aan niet-gebruikers gesteld. Iedereen die uitgaat, kan met uitgaansaspecten geconfronteerd worden die tot gezondheidsproblemen kunnen leiden.

We selecteerden de meest relevante maatregelen en de respondenten konden aankruisen wat voor hen van toepassing was.

Grafiek 2: Gezondheidsmaatregelen (in kleur: p. 63)

Eén vijfde van alle respondenten geeft aan niets te doen om gezondheidsproblemen te voorkomen (cf. grafiek 2). De 2 meest voorkomende maatregelen die getroffen worden zijn 'goed uitgeslapen zijn' (49,6%) en 'voldoende water drinken' (41,2%). 38,3% probeert problemen te voorkomen door regelmatig af te koelen, 28,8% maakt afspraken met vrienden en 26,8% rijdt zelf niet met de wagen. Slechts 8,7% trekt verschillende lagen kledij aan. 18 personen vermelden dat ze voldoende eten of vitamines nemen.

Nieuwe trends?

We vonden het belangrijk om een (open) vraag in de vragenlijst op te nemen die de mogelijkheid biedt om aspecten van drugs, druggebruik,...neer te schrijven die respondenten niet in de vragenlijst kwijt konden. Deze 'trends' kunnen ons een aanwijzing geven van nieuwe evoluties.

22,8% heeft een nieuwe trend ingevuld. Bij één vijfde (22,5%) van deze groep gaat het over cannabis en voornamelijk het combigebruk met andere middelen. Bij 21,1% gaat het over cocaïne, voornamelijk het stijgend gebruik van cocaïne. Maar ook cocaïne in combinatie met andere drugs worden vermeld. 13,6% heeft het over XTC en voornamelijk XTC in combinatie met andere middelen. Enkelen vermelden het stijgend gebruik van GHB en speed hoewel, bij de tabel over gebruik, GHB niet zo vaak vermeld wordt.

Het combineren van verschillende middelen is een gegeven dat de respondenten opvalt. Andere trends die opvallen, zijn het steeds vroeger beginnen, gemakkelijker ter beschikking hebben en grotere acceptatie van het druggebruik.

De volgende gegevens werden enkel berekend voor de mensen die het *laatste jaar illegale drugs* (inclusief cannabis) gebruikt hebben.

Patronen van gebruik

Het is niet enkel belangrijk om te weten welke middelen gebruikt worden, maar ook wanneer en met wie de gebruikers dit doen. Dit geeft ons niet alleen een beter beeld van de gebruiker, maar ook een eerste indicatie van risicogedrag (Calafat, 2001; de Bruin e.a., 1999). Gebruiken ze voornamelijk voor, tijdens of na het uitgaan? Zijn er verschillen tussen de middelen? Welke drugs gebruikt men voornamelijk individueel of in groep?

De respondenten konden meer dan 1 keuze aankruisen. Het totaal per middel kan dus meer dan 100% zijn.

Tabel 7: Percentage middelengebruik voor, tijdens en na het uitgaan (n)

	Voor het uitgaan	Tijdens het uitgaan	Na het uitgaan
Cannabis	59,2% (151)	71,0% (181)	67,1% (171)
XTC	20,0% (21)	94,3% (99)	6,7% (7)
Speed	42,3% (22)	84,6% (44)	19,2% (10)
Cocaïne	44,3% (27)	63,9% (39)	41,0% (25)

Bekijken we het eerst de totaliteit, dan zien we dat al deze middelen voornamelijk tijdens het uitgaan gebruikt worden (cf. tabel 7). Cannabisgebruikers gebruiken cannabis zowel voor, tijdens als na het uitgaan. Tijdens het uitgaan komt het vaakst voor.

Bijna alle XTC-gebruikers slikken XTC tijdens het uitgaan (94,3%). XTC-gebruik voor en zeker na het uitgaan komt minder vaak voor.

De meeste speedgebruikers gebruiken speed tijdens het uitgaan (84,6%). Toch gebruikt ook bijna de helft (42,3%) voor het uitgaan. Na het uitgaan komt het gebruik minder vaak voor.

Het gebruik van cocaïne komt iets meer voor tijdens het uitgaan (63,9%) dan voor en na het uitgaan (resp. 44,3% en 41,0%). Cocaïne onderscheidt zich van de 2 andere stimulerende drugs door een vrij hoog gebruik na het uitgaan.

Tabel 8: Percentage gebruik van middelen individueel en in groep (n)

	Enkel individueel gebruik	Enkel gebruik in groep	Gebruik zowel individueel als in groep
Cannabis	14,3% (35)	51,0% (125)	34,7% (85)
XTC	30,0% (27)	56,7% (51)	13,3% (12)
Speed	31,2% (15)	50,0% (24)	18,8% (9)
Cocaïne	12,8% (6)	63,8% (36)	23,4% (11)

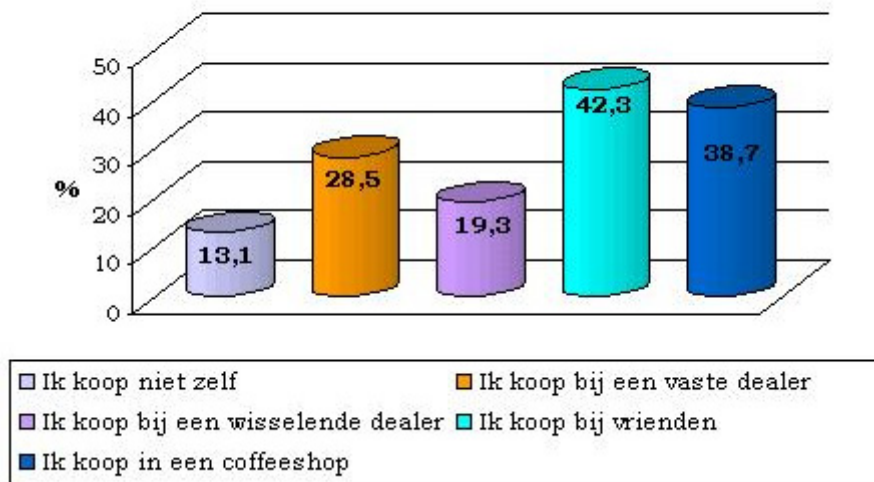
Al deze middelen (cannabis, XTC, speed, cocaïne) worden voornamelijk in groep gebruikt (cf. tabel 8). Gebruik zowel individueel als in groep komt in mindere mate voor en is het hoogst voor cannabis. Speed- en cocaïnegebruikers gebruiken meer dan de andere enkel individueel.

Koopgedrag

Met deze vraag willen we enerzijds weten waar de respondenten hun drugs kopen en anderzijds of ze dit tijdens of niet tijdens het uitgaan doen. Men gaat ervan uit dat kopen bij een vaste dealer of voor het uitgaan een belangrijke voorzorgsmaatregel is om gezondheidsproblemen te vermijden (DIMS, 2003; de Bruin e.a., 1999). Het risico is beperkter doordat men op een bewuste manier zijn drugs koopt.

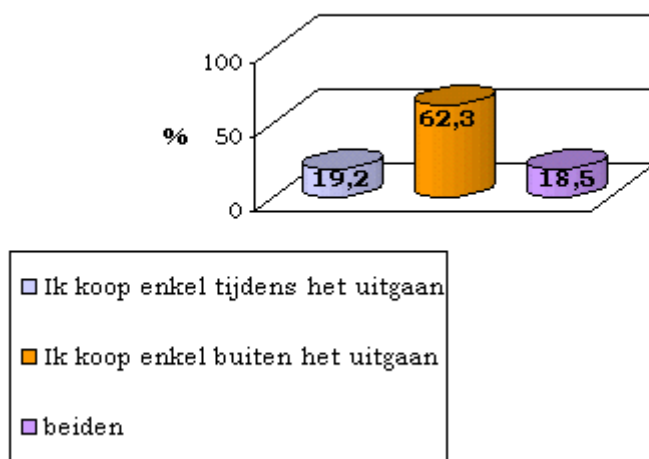
Ook hier kon de respondent meerdere antwoorden aankruisen en is de som van de percentages dus groter dan 100.

Grafiek 3: Koopgedrag (in kleur: p. 63)

13,1% geeft aan zijn drugs niet zelf te kopen (cf. grafiek 3). 42,3% van de laatstejaarsgebruikers koopt bij hun vrienden en 38,7% in een coffeeshop. Een kleiner aandeel van de respondenten koopt bij een vaste dealer (28,5%). 1 op de 5 koopt bij een wisselende dealer.

Grafiek 4: Koopgedrag

Beduidend meer respondenten geven aan 'enkel buiten het uitgaan' te kopen (62,3%) dan 'enkel tijdens het uitgaan' te kopen (19,2%) (cf. grafiek 4).

Combigebruik

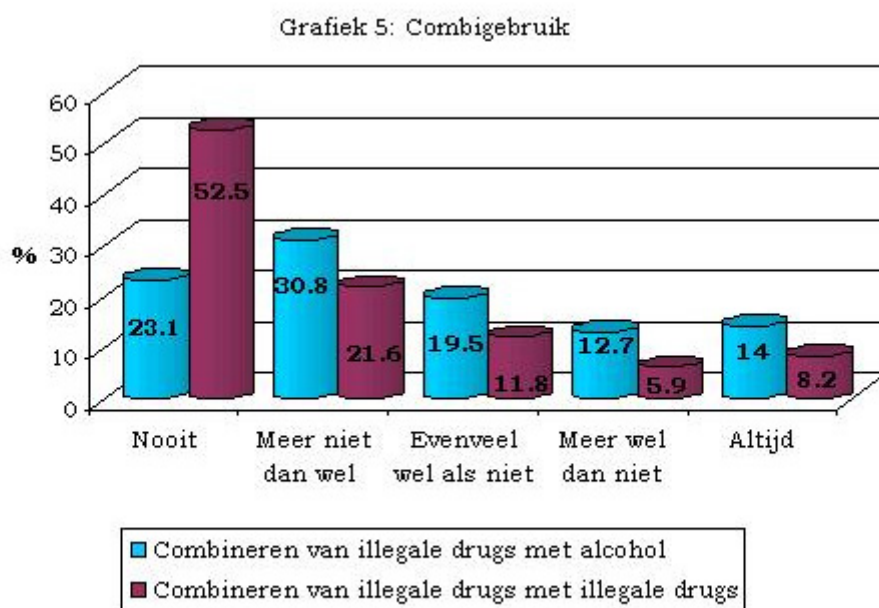
Combigebruik is het gebruik van meerdere middelen tijdens 1 moment. Dit moment kan een nacht zijn, een avond, ...Hierbij is vaak het ene middel nog niet uitgewerkt,

terwijl men al een tweede inneemt. Deze combinatie kan, naast de beoogde effecten, ook onvoorspelbare effecten teweegbrengen. In de literatuur merken we op dat recreatieve gebruikers steeds meer verschillende middelen combineren op 1 uitgaansmoment (Winstock, 2003; Nabben & Korf, 2000; Calafat, 1999). Dit heeft verschillende redenen. Men wil:

- het effect van het ene middel versterken door er een ander effect aan toe te voegen;
- een bepaald effect intensifiëren;
- een bepaald effect dempen; de effecten in balans brengen.
- Of men doet het uit gewoonte.

De vraag over combigebruik bestaat uit 2 delen: enerzijds werd gevraagd naar het combinatiegedrag van alcohol met illegale drugs en anderzijds naar de combinatie van illegale drugs met andere illegale drugs. Respondenten konden aankruisen of ze nooit combineren, meer niet dan wel, evenveel wel als niet, meer wel dan niet of altijd. Enerzijds geeft dit ons een idee hoeveel respondenten combineren. Anderzijds krijgen we zicht op de frequentie waarmee deze groep combineert.

(in kleur: p. 63)

23,1% van de laatstejaarsgebruikers geeft aan nooit ‘illegale drugs met alcohol’ te combineren en iets meer dan de helft (52,5%) geeft aan nooit ‘illegale drugs met andere illegale drugs’ te combineren (cf. grafiek 5). Bij het combineren met alcohol wordt ‘meer niet dan wel’ het vaakst aangekruist (30,8%). Bijna de helft (46,2%) van

de gebruikers die in het laatste jaar illegale drugs gebruikten, combineren regelmatig (overige categorieën samen) alcohol met illegale drugs. 47,5% combineert verschillende illegale drugs. Bij het ‘combineren van illegale drugs met andere illegale drugs’ blijkt dat 1 op de 4 (25,9%) van de laatstejaarsgebruikers dit regelmatig doet.

Het combineren van illegale drugs met alcohol komt dus meer en frequenter voor bij de respondenten dan het combineren van illegale drugs met andere illegale drugs.

252 respondenten antwoorden op een open vraag welke middelen zij meestal combineren. Bij 85,2% van deze groep komt alcohol voor in de opgegeven combinatie. Cannabis maakt deel uit van de combinatie bij 75,8% en XTC bij 35,2%. De meest voorkomende combinaties zijn alcohol en cannabis (65,5%), cannabis en XTC (22,5%) en alcohol en XTC (21,5%).

Wanneer cocaïne vermeld wordt, is dit bijna steeds in combinatie met alcohol. Hetzelfde geldt voor speed.

Sputen

In de vragenlijst werd de vraag ook gesteld of de respondent ooit drugs gespoten had. 12 respondenten of 1,9% van de respondenten hebben hierop positief geantwoord. Dit is zeer weinig. Vermits de vraag enige reactie bij de respondenten opwekte, is er mogelijks sprake van een onderrapportage (“dark number”). We zullen hier verder in het rapport niet dieper op ingaan.

Conclusie

In totaal hebben we 645 ingevulde vragenlijsten die geldig zijn voor verdere analyses. De proefgroep heeft een gemiddelde leeftijd van 22 jaar en bestaat uit 400 mannen en 221 vrouwen. Iets minder dan de helft is nog student en iets minder dan de helft heeft een job. 2 op de 3 woont nog bij zijn ouders.

Wat de uitgaanscultuur betreft, geeft iets meer dan de helft van de respondenten techno als voorkeur op. Drie vierde van de respondenten duidt 1 van de muzieksoorten onder de categorie ‘dance’ als voorkeur aan. In de laatste 30 dagen bezochten 4 op de 5 cafés. Festivals komen op de tweede plaats als meest frequent bezocht. Discotheken worden minder bezocht, maar de frequentie van bezoeken ligt hoger dan bij festivals. Dit kan te maken hebben met het feit dat discotheken vaker open zijn en er maar een beperkt aantal festivals is.

Alcohol blijkt nog steeds de meest gebruikte uitgaansdrug te zijn. Dit halen we niet enkel uit de cijfers over het gebruik per product, want ook binnen het combigebruik komt alcohol op de eerste plaats. Bijna 7 op de 10 respondenten gebruikten in het laatste jaar minstens 1 keer per week alcohol.

De helft van alle respondenten heeft in het laatste jaar een illegale drug gebruikt. Bijna iedereen van deze groep gebruikt *cannabis* occasioneel of regelmatig. Eén vijfde van alle respondenten heeft in het laatste jaar *XTC* gebruikt, 1 op de 9 *cocaïne*.

1 op de 5 gebruikte dagelijks *cannabis*. Dit is bijna het dubbele van het dagelijks gebruik van *alcohol*. Bekijken we het regelmatig gebruik dan merken we dat alcohol toch meer dan het dubbele van cannabis scoort.

Bij verschillende drugs (*XTC*, speed, cocaïne) zien we dat het gebruik beperkt blijft tot experimenteren (ooit, maar niet in het laatste jaar).

Bij de nieuwe producten zoals GHB, ketamine en Viagra® merken we dat het gebruik, in deze steekproef, beperkt blijft.

Het gebruik van medicatie blijft beperkt.

1 op de 5 geeft aan niks te doen om gezondheidsproblemen te voorkomen. ‘Goed uitgeslapen zijn’ en ‘voldoende water drinken’ zijn de 2 meest voorkomende voorzorgsmaatregelen.

Bij de open vraag over nieuwe trends zijn vooral het stijgend gebruik van cannabis, cocaïne en *XTC* en het combineren van middelen opvallend.

Van de respondenten die in het laatste jaar illegale drugs gebruikt hebben, blijkt dat ze hun drugs voornamelijk tijdens het uitgaan en in groep gebruiken. Speed en *XTC* worden duidelijk minder gebruikt na het uitgaan. Dit kan te maken hebben met de effecten van deze middelen die niet gewenst zijn na het uitgaan (bijvoorbeeld bij het slapen gaan). Toch is er nog een vrij groot percentage dat ook na het uitgaan speed en cocaïne gebruikt. Een mogelijke verklaring kan zijn dat dit gebruikers zijn die nog moeten rijden of werken (Boys e.a., 1999).

Kijken we naar alle respondenten die individueel gebruiken⁸, dan zien we dat dit nog een grote groep is (voornamelijk bij *XTC* en speed). Vanuit het vermoeden dat individuele gebruikers aan meer risico's onderworpen zijn (geen vangnet op het moment dat er iets fout kan lopen,...), is dit dus een vrij grote risicogroep.

⁸ Som van enkel individueel gebruik en zowel individueel als gebruik in groep

Als we naar hun koopgedrag kijken, zien we dat meer dan 4 op de 5 gebruikers hun middelen zelf kopen en dit voornamelijk buiten het uitgaan. Het zijn voornamelijk diegenen die bij een wisselende dealer en/of tijdens het uitgaan kopen, die een belangrijke risicogroep vormen.

Combigebruik was een gegeven dat de respondenten zelf opviel (vraag naar trends). Bovendien bleek bijna de helft van de laatstejaarsgebruikers regelmatig alcohol met andere illegale drugs te combineren. 1 op de 4 gebruikt regelmatig illegale drugs met andere illegale drugs. De vraag naar welke combinaties dan worden gebruikt, leverde voornamelijk combinaties met alcohol, cannabis en XTC.

4. Verschillen tussen de soorten events

Bij de keuze van de locaties en de aantallen die we beoogden, gingen we van 3 categorieën uit: dance events, rockfestivals en clubs. Dit impliceert niet dat er geen dance aanwezig was op de rockfestivals of in de clubs. Maar grosso modo bleken er op de rockfestivals meer rockmuziek/-optredens plaats te vinden en zijn clubs een heel andere setting dan dance events: kleinschaliger, wekelijks open, ander publiek...

Als we de locaties in deze 3 groepen verdelen, krijgen we volgende resultaten met betrekking tot het aantal respondenten en de gemiddelde leeftijd:

Tabel 9: Percentage respondenten in de drie verschillende categorieën van settings (n)

	Percentage en aantal respondenten	Gemiddelde leeftijd
Rockfestivals	41,7% (269)	20 j 9 m
Dance events	36,7% (237)	23 j 4 m
Clubs	21,6% (139)	22 j 3 m

We hebben de meeste respondenten kunnen bereiken op de rockfestivals (cf. tabel 9). Hoewel de groep van respondenten van dance events de hoogste gemiddelde leeftijd lijkt te hebben, is dit niet significant verschillend van de gemiddelde leeftijd van respondenten van clubs. Met andere woorden: respondenten van clubs en van dance events hebben ongeveer dezelfde gemiddelde leeftijd. Respondenten van rockfestivals daarentegen hebben wel een beduidend lager gemiddelde. Hier kunnen we dus van een verschil in leeftijd spreken.

Verder interesseert het ons of er tussen de respondenten van deze settings verschillen bestaan wat betreft de frequentie van middelengebruik, het aantal laatstejaarsgebruikers en het combinatiegebruik.

Middelengebruik⁹

De gebruiksfrequentie van energy drinks, psilo's of paddo's, smartdrugs, cannabis, XTC, speed en cocaïne verschilt naargelang de setting waarin de respondent zich

⁹ In dit hoofdstuk baseren we ons op resultaten van ANOVA in combinatie met de Bonferroni post hoc-test en hanteren steeds het 95% betrouwbaarheidsinterval.

bevindt. Dit is niet het geval voor alcohol. De respondenten van de verschillende events melden ongeveer eenzelfde frequentie van alcoholgebruik.

Vergelijken we ze twee aan twee dan krijgen we de volgende resultaten:

DANCE EVENTS EN ROCKFESTIVALS

De verschillen tussen de respondenten van dance events en rockfestivals zijn significant als het over het gebruik van volgende middelen gaat: energy drinks, psilo's of paddo's, smartdrugs, cannabis, XTC, speed en cocaïne. Het gebruik van deze middelen komt frequenter voor bij respondenten in de dance events. Enkel dus de frequentie van het alcoholgebruik geeft geen verschil tussen de respondenten van de 2 soorten events.

DANCE EVENTS EN CLUBS

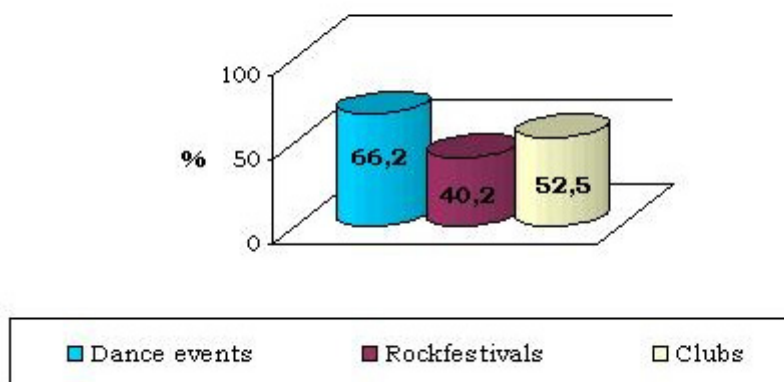
Voor psilo's/paddo's, smartdrugs, cannabis, XTC en speed geldt dat het gebruik frequenter voorkomt bij respondenten van dance events. Voor alcohol, energy drinks en cocaïne zijn er geen verschillen in frequentie tussen respondenten van dance events en van clubs.

ROCKFESTIVALS EN CLUBS

Vergelijken we de respondenten van rockfestivals en van clubs, dan zien we verschillen tussen energy drinks, XTC en cocaïne. Deze middelen worden beduidend vaker gebruikt in clubs. Er is dus tussen respondenten van clubs en van rockfestivals geen verschil wat betreft de frequentie van gebruik van alcohol, psilo's of paddo's, cannabis, smartdrugs en speed.

Het percentage laatstejaarsgebruikers van illegale drugs op een event vertoont dezelfde rangorde: de dance events hebben het grootste aantal laatstejaarsgebruikers (cf. grafiek 6). Op de tweede plaats komen de clubs en op de derde de rockfestivals.

Grafiek 6: Laatstejaarsgebruik van de respondenten op de verschillende events

Combinatiegedrag van illegale drugs met alcohol vertoont geen sterke verschillen met betrekking tot respondenten van de verschillende settings. We kunnen dus zeggen dat de respondenten op alle 3 de locaties dezelfde frequentie van combineren vertonen.

Het combineren van illegale drugs met andere illegale drugs vertoont wel verschillen tussen de 3 verschillende settings. Respondenten van rockfestivals en van clubs vertonen hetzelfde beeld. Respondenten die op de dance events aanwezig waren, vermelden frequenter combinatiegedrag van illegale drugs met andere illegale drugs dan de respondenten van rockfestivals en clubs.

Conclusie

Opmerkelijk is dat het alcoholgebruik geen verschillen vertoont tussen respondenten van de verschillende settings, en het combinatiegedrag van illegale drugs met alcohol onder de laatstejaarsgebruikers evenmin. Met andere woorden: er wordt in alle settings evenveel alcohol gebruikt en evenveel alcohol gecombineerd met illegale drugs.

Respondenten op dance events vermelden het meest frequent gebruik van middelen in vergelijking met de andere 2 settings. Bovendien tellen ze ook de meeste laatstejaarsgebruikers. Deze combineren vaker illegale drugs met illegale drugs dan de laatstejaarsgebruikers van de andere 2 settings.

Clubs komen op de tweede plaats wat betreft het aantal laatstejaarsgebruikers. De respondenten uit de clubs gebruiken even vaak energy drinks en cocaïne als de respondenten van dance events. De eerste groep respondenten gebruikt minder frequent psilo's of paddo's, smartdrugs, cannabis, XTC en speed dan deze van dance events.

Rockfestivals komen op de derde plaats en vertonen verschillen in gebruiksfrequentie van alle middelen (behalve alcohol) in vergelijking met dance events. In vergelijking met de respondenten van de clubs blijken respondenten van rockfestivals minder energy drinks, smartdrugs, XTC en cocaïne te gebruiken. Wat het combineren van illegale drugs met andere illegale drugs betreft, zijn er geen verschillen met de respondenten van de clubs, maar wel met deze van de dance events: respondenten van dance events doen dit vaker.

5. Kenmerken van gebruikers en niet-gebruikers

In dit onderdeel bekijken we per topic welke verbanden er terug te vinden zijn in de resultaten.

Om te achterhalen of er specifieke kenmerken van de gebruiker of niet-gebruiker zijn, bekijken we de verschillen tussen deze twee groepen op gebied van leeftijd, geslacht, beroep, woonsituatie, uitgaan, muziek en gezondheidsmaatregelen. Met gebruikers bedoelen we de groep **die het laatste jaar illegale drugs gebruikt heeft**. De **niet-gebruikers** zijn de respondenten die ‘nooit gebruikt’ of ‘ooit, maar niet het laatste jaar’ aangeduid hebben bij de illegale drugs of die enkel legale drugs hebben gebruikt. Concreet gaat het over de volgende middelen: cannabis, XTC, speed, cocaïne en psilo's of paddo's.

Enkele producten worden niet verder besproken omdat deze in de resultaten van het onderzoek te verwaarlozen zijn. Het percentage respondenten dat tot de groep behoort die in het laatste jaar 1 of meerdere van bovengenoemde drugs gebruikt heeft, is daardoor iets lager, namelijk 52,4%.

Beroep

We delen de respondenten op tussen studenten en werkenden¹⁰. Uit de resultaten blijkt dat bij de groep van gebruikers er meer werkenden zijn. Gebruikers komen proportioneel anderhalf keer meer voor in de groep van werkenden in vergelijking met studenten (cf. tabel 10). We zouden kunnen veronderstellen dat het verschil in de gemiddelde leeftijd tussen studenten en werkenden (resp. 18,7j. en 25,5j.) hier een rol in speelt, maar verdere analyses wijzen uit dat dit niet zo is.

Tabel 10: Kruistabel tussen beroep en het laatstejaarsgebruik van illegale drugs

	Studenten	Werkenden
Niet-gebruikers	164 (27,1%)	129 (21,3%)
Gebruikers	145 (24,0%)	167 (27,6%)

- O.R. = 1,46^{*11}

¹⁰ Studenten die een bij-job hebben behoren tot de categorie studenten en werkende respondenten die iets bijstudereren tot de categorie werkenden.

¹¹ * = significant op $\alpha = 0.05$

O.R.= Odds Ratio baseert zich op de verhouding tussen twee groepen om te zien of een fenomeen vaker voorkomt bij de ene dan bij de andere.

Respondenten die werken, gaan vaker naar discotheken. Zij gebruiken vaker psilo's of paddo's, cannabis, XTC, speed en cocaïne dan studenten. De cannabisgebruikers in deze groep geven meer aan individueel te gebruiken. Tenslotte zullen werkende respondenten vaker combigebruik vertonen: het verschil tussen werkenden en studenten met betrekking tot het combineren van illegale drugs met alcohol is kleiner dan het verschil met betrekking tot het combineren van illegale drugs met andere illegale drugs.

Studenten gaan vaker naar jeugdhuizen en fuiven. De cannabisgebruikers in deze groep zullen vaker in groep gebruiken.

Woonsituatie

We delen de groep respondenten op in een groep die nog bij zijn ouders woont en een tweede groep met respondenten die bij partner, vrienden of alleen woont. In de groep van gebruikers blijkt dat er meer respondenten zijn die bij hun partner, vriend of alleen wonen dan bij de niet-gebruikers. In vergelijking met respondenten die bij hun ouders wonen komen laatstejaarsgebruikers proportioneel 1,4 keer meer voor bij respondenten die bij hun partner, vriend of alleen wonen (cf. tabel 11). Ook hier kunnen we ons afvragen of het verschil in leeftijd tussen diegene die bij hun ouders wonen en de andere groep (resp. 19,7j. en 27,2j.) geen invloed heeft, maar ook hier wijzen verdere analyses uit dat dit niet zo is.

Tabel 11: Kruistabel tussen woonsituatie en het laatstejaarsgebruik van illegale drugs

	Bij ouders	Bij partner, vriend of alleen
Niet-gebruikers	215 (34,2%)	84 (13,4%)
Gebruikers	212 (33,8%)	117 (18,6%)

- O.R. = 1,41*

Geslacht

Er is een duidelijk verschil tussen de gemiddelden van vrouwen en mannen: mannen gebruikten in het laatste jaar meer illegale drugs dan vrouwen. Uit verdere analyses blijkt dat gebruikers proportioneel 2 keer zoveel voorkomen bij mannen dan bij vrouwen (cf. tabel 12).

Tabel 12: Kruistabel tussen geslacht en het laatstejaarsgebruik van illegale drugs

	Man	Vrouw
Niet-gebruikers	168 (27,1%)	131 (21,1%)
Gebruikers	232 (37,4%)	90 (14,5%)

- O.R. = 2,01*

Leeftijd

Uit de analyses blijkt dat er sprake is van een verband tussen leeftijd en het uitgaan naar jeugthuizen en fuiven: hoe jonger de respondent is, hoe meer er naar jeugthuizen ($r = -0,17^*$) en fuiven wordt gegaan ($r = -0,24^*$). In de uitgaansfrequenties van de andere settings (café, discotheek, festivals, concerten) is er geen verband met de leeftijd van de respondent. Noch zijn er verbanden tussen leeftijd en categorieën van muziekstijlen terug te vinden.

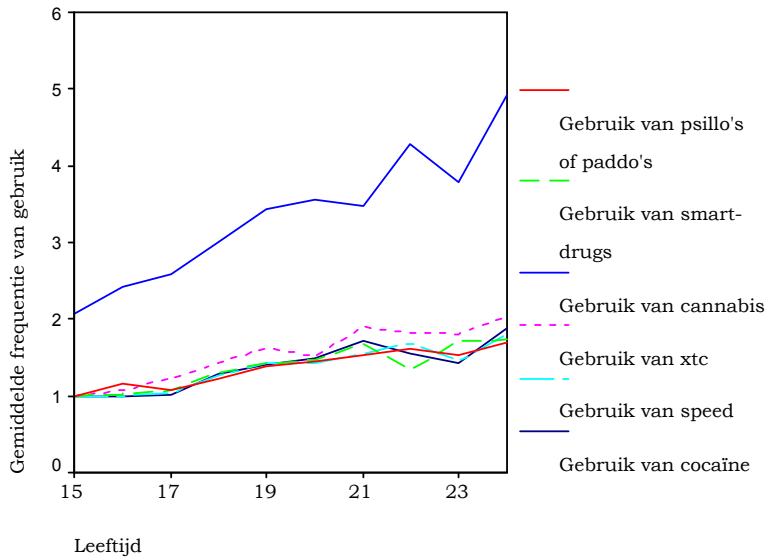
Bij alcohol en energy drinks kan er geen verband aangetoond worden tussen de leeftijd en gebruiksfrequentie van deze middelen.

Bij de respondenten tussen de leeftijd 15 en 24 jaar, vinden we verbanden terug tussen leeftijd en de frequentie van middelengebruik. Naarmate men in deze leeftijdspanne ouder wordt, stijgt de frequentie van gebruik voor volgende middelen: cocaïne ($r_s = 0,32^*$), XTC ($r_s = 0,31^*$), psilo's/paddo's ($r_s = 0,30^*$), cannabis ($r_s = 0,27^*$), smartdrugs ($r_s = 0,27^*$) en speed ($r_s = 0,26^*$).

Bekijken we dan de +24-jarigen, dan merken we dat er ofwel geen verband meer te bespeuren is (dit geldt voor cocaïne en XTC), ofwel een negatief verband (speed, psilo's/paddo's, cannabis en smartdrugs). Dit laatste wil zeggen dat hoe ouder men wordt in deze groep van +24-jarigen, hoe minder men zal gebruiken.

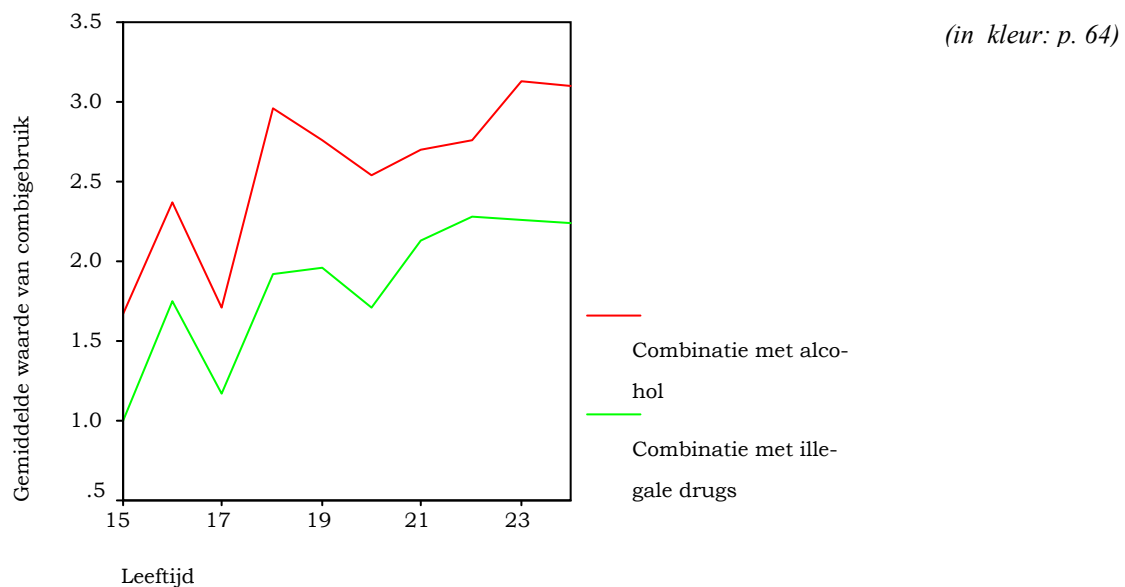
Verdere analyses wijzen dus uit dat het eerstgenoemde verband tussen leeftijd en de gebruiksfrequentie van bepaalde producten voornamelijk bepaald wordt door de groep van 15- tot 24- jarigen, omdat dit in aantal ook veruit de grootste groep is.

Grafiek 8: Verband tussen leeftijd (jaren) en gemiddelde frequentie van gebruik (waarden van gebruiksfrequentie liggen tussen 1 en 7: 1. nooit, 2. ooit, maar niet het laatste jaar, 3. 1 x per maand of minder, 4. meerdere malen per maand, 5. 1 x per week, 6. meerdere malen per week, 7. dagelijks)

Verder blijkt uit de resultaten dat we in de groep van 15 tot 24-jarigen kunnen aannemen dat hoe ouder men is, hoe vaker men combineert (cf. grafiek 9). Bij het combineren van illegale drugs met andere illegale drugs ($r_s = 0,28^*$) is dit verband sterker dan bij het combineren van illegale drugs met alcohol ($r_s = 0,20^*$). Het verband verdwijnt bij de +24-jarigen.

Grafiek 9: Verband tussen leeftijd (jaren) en combigebruik (waarden van combigebruik liggen tussen 1 en 5: 1. nooit, 2. meer niet dan wel, 3. evenveel wel als niet, 4. meer wel dan niet, 5. dagelijks)

Frequentie van uitgaan

Er is geen verschil tussen gebruikers en niet-gebruikers met betrekking tot de frequentie van cafébezoeken (cf. tabel 13). Hoewel discotheken en concerten minder bezocht worden, blijken gebruikers in de groep van discotheekgangers proportioneel 2,2 meer voor te komen dan in de groep die niet naar discotheken gaat.

Voor de andere settings kan geen enkel verschil aangetoond worden

Tabel 13: Kruistabel tussen gemiddelde frequentie van bezoeken aan uitgaansgelegenheden en het laatstejaarsgebruik van illegale drugs

	Café	Discotheken	Concerten	Festivals	Jeugdhuizen	Fuiven
Niet-gebruikers	7,60	1,23	0,53	1,27	1,18	1,50
Gebruikers	7,86	2,15	0,85	1,41	1,55	1,24

t-test: n.s. t = -3,94₍₅₈₈₎* t = -2,72₍₅₆₄₎* n.s. n.s. n.s.
O.R. = 2,2*

Bekijken we het verband tussen de frequentie van uitgaan en het middelengebruik, dan zien we dat hoe meer de respondenten naar een discotheek gaan, hoe vaker

men volgende middelen gebruikt: energy drinks, paddo's of psilo's, smartdrugs, cannabis, XTC, speed en cocaïne (cf. tabel 14).

Tabel 14: Verband tussen frequentie van middelengebruik en van discotheekbezoeken

Middelen	Naar discotheek gaan r_s
Speed	0,17*
Psilo's of paddo's	0,18*
Cannabis	0,18*
Energy drinks	0,23*
Smartdrugs	0,25*
Cocaïne	0,26*
XTC	0,29*
Combineren van alcohol met ill. drugs	0,18*
Combineren van ill.drugs met ill. Drugs	0,20*

Verder merken we dat hoe meer op café of naar concerten wordt gegaan, hoe frequenter men alcohol drinkt ($r_s = 0,27^*$ en $r_s = 0,16^*$).

Een laatste verband wijst aan dat hoe meer men naar fuiven gaat, hoe minder cocaïne men gebruikt ($r_s = -0,18^*$). Tussen de uitgaansfrequentie in de andere settings en het gebruik van middelen is er verder geen verband aantoonbaar.

Wat het combigebbruik betreft, zien we dat discotheekgangers vaker alcohol met illegale drugs en illegale drugs met andere illegale drugs combineren.

Muziekcategorieën

Gebruikers horen liever dancemuziek dan niet-gebruikers. Bij de groep van niet-gebruikers blijken er dan weer meer rockliefhebbers te zijn.

Als we kijken naar de onderlinge verhouding zien we dat gebruikers proportioneel 3,5 keer meer voorkomen bij danceliefhebbers dan bij respondenten die niet graag dance horen. In de onderstaande tabel (cf. tabel 15) geven we de gemiddelde scores weer van de muziekcategorieën.

Tabel 15: Gemiddelde score op desbetreffende muziekcategorie

	Dance	Rock	Mainstream
Niet-gebruikers	6,3	6,3	6,2
Gebruikers	7,0	5,9	6,1

t-test: $t = -6,87_{(626)}^*$ $t = 3,96_{(626)}^*$ n.s.
O.R. = 3,53*

Er is een verband tussen muziekvoorkeur en frequentie van uitgaan: hoe liever men rockmuziek hoort, hoe vaker men naar concerten gaat ($r = 0,17^*$). Voor de overige muziekvoorkeuren zijn geen duidelijke verbanden teruggevonden.

We checken of er verbanden zijn tussen muziekcategorieën en het gebruik van bepaalde middelen. Voor de liefhebbers van rockmuziek geldt dat ze hoe liever ze deze muziek horen, hoe minder ze XTC gebruiken ($r_s = -0,18^*$).

Naarmate men liever dancemuziek hoort, des te frequenter energy drinks, psilo's of paddo's, cocaïne, speed, cannabis, XTC en smartdrugs worden gebruikt. Voor alcohol zijn er geen verschillen in frequentie te merken tussen de verschillende muziekvoorkeuren.

Naarmate men meer van dancemuziek houdt, stijgt de kans dat men illegale drugs met illegale drugs combineert (cf. tabel 16).

Tabel 16: Middelen waarvan het gebruik gerelateerd is aan de mate van voorkeur voor dancemuziek

Middelen	Dancemuziek r_s
Energy drinks	0,16*
Psilo's of paddo's	0,24*
Cocaïne	0,25*
Speed	0,26*
Cannabis	0,30*
XTC	0,31*
Smartdrugs	0,32*
Combineren ill. Drugs met ill. drugs	0,17*

Gezondheidsmaatregelen

Voor de meeste gezondheidsmaatregelen zijn er geen verschillen tussen de groep van gebruikers en niet-gebruikers. Enkel voor voldoende water drinken en niet met de wagen rijden zijn er verschillen te merken. Gebruikers nemen proportioneel 1,7 keer meer de voorzorgsmaatregel 'voldoende water drinken' (cf. tabel 17) en 1,8 keer meer 'niet met de wagen te rijden' (cf. tabel 18).

Tabel 17: Kruistabel tussen voldoende water drinken en het laatstejaarsgebruik van illegale drugs

	Ik drink voldoende water	
	Neen	Ja
Niet-gebruikers	190 (31,1%)	101 (16,5%)
Gebruikers	169 (27,7%)	151 (24,7%)

- $t = -3,16_{(608)}^*$
- O.R. = 1,68*

Tabel 18: Kruistabel tussen niet met de wagen rijden en het laatstejaarsgebruik van illegale drugs

	Ik rijd niet met de wagen	
	Neen	Ja
Niet-gebruikers	230 (37,6%)	61 (10,0%)
Gebruikers	217 (35,5%)	103 (16,9%)

- $t = -3,17_{(608)}^*$
- O.R. = 1,79*

Hoe ouder men is, hoe meer water men drinkt om gezondheidsproblemen te voorkomen ($r = 0,18^*$). Ook liefhebbers van dancemuziek geven aan voldoende water te drinken ($r = 0,18^*$).

Andere verbanden tussen leeftijd of muziekstijlen en voorzorgsmaatregelen zijn niet aantoonbaar.

Frequentie van gebruik van illegale drugs

Uit tabel 19 blijkt dat **cannabisgebruikers** in vergelijking met andere groepen meer aanduiden dat ze hun drugs zelf kopen. Bovendien kopen zij deze minder tijdens het uitgaan. Ook blijkt dat hoe vaker men cannabis gebruikt hoe meer men combigebruik aangeeft. Dat geldt in iets sterkere mate voor combigebruik met alcohol dan voor combigebruik met illegale middelen.

Naarmate **XTC, speed en cocaïne** vaker gebruikt worden, koopt men ook vaker zelf zijn drugs zowel bij een vaste dealer als bij een wisselende dealer. Respondenten die vaker XTC, speed of cocaïne gebruiken, zullen vaker illegale drugs combineren met alcohol en met andere illegale drugs. Voornamelijk bij het combineren van illegale drugs met andere illegale drugs vinden we sterke verbanden terug.

Niets doen om problemen te voorkomen, komt minder vaak voor naarmate men frequent XTC gebruikt. Deze respondenten geven meer aan dat ze voldoende water drinken. Zo ook gebruikers van speed en cocaïne.

Respondenten die vaker **paddo's of psilo's of smartdrugs** gebruiken, blijken meer zelf hun drugs te kopen en meer te combineren: zowel illegale drugs met alcohol als illegale drugs met andere illegale drugs.

Frequenter gebruik van **alcohol en energy drinks** is gerelateerd aan het frequenter combineren van illegale drugs met alcohol.

Tabel 19: Verband tussen frequentie van middelengebruik en koopgedrag/combigebruik en gezondheidsmaatregelen: r_s -waarden.

	Cannabis	XTC	Cocaïne	Speed	Paddo's of psilo's	Smart- drugs	Alcohol	Energy drinks
Koopt drugs niet zelf	-0,31*	-0,23*	-0,18*	-0,19*	-0,22*	-0,20*	n.s.	n.s.
Koopt bij een vaste dealer	0,18*	0,19*	0,17*	0,15*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Koopt bij een wisselende dealer	n.s.	0,18*	0,17*	0,20*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Koopt in coffee-shops	0,37*	n.s.	n.s.	n.s.	0,18*	n.s.	n.s.	n.s.
Koopt niet tijdens het uitgaan	0,20*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Combineren ill. drugs met alcohol	0,38*	0,37*	0,30*	0,27*	0,29*	0,28*	0,29*	0,16*
Combineren ill. drugs met ill. drugs	0,29*	0,62*	0,46*	0,50*	0,43*	0,44*	n.s.	n.s.
Ik drink voldoende water	n.s.	0,26*	0,22*	0,21*	0,22*	0,24*	n.s.	n.s.

Combigebruik

Er is een duidelijk verband tussen het combineren van illegale drugs met enerzijds alcohol en anderzijds andere illegale drugs: respondenten die frequenter met alcohol combineren, doen dat ook beduidend vaker met illegale drugs ($r = 0,53^*$).

Tussen het combineren met alcohol en voorzorgsmaatregelen kan geen verband worden vastgesteld. De respondenten die met illegale drugs combineren zijn meer geneigd om voldoende water te drinken ($r_s = 0,23^*$).

Conclusie

Het statuut van de respondenten, i.c. student of werkend, heeft een invloed op het gebruik van illegale drugs. In de groep werkende respondenten vind je meer laatstejaarsgebruikers dan in de groep studenten. Dat verschil vind je ook terug als je de producten afzonderlijk bekijkt. Werkenden gebruiken vaker en vertonen meer combigebruik.

Wat de invloed van de woonsituatie betreft, kan worden aangetoond dat laatstejaarsgebruik van illegale drugs vaker voorkomt bij respondenten die niet meer in het ouderlijk huis wonen.

Mannen komen tweemaal zoveel voor in de groep van laatstejaarsgebruikers van illegale drugs dan vrouwen.

Bij de groep van 15- tot 24-jarigen geldt dat naarmate men ouder wordt vaker cocaïne, XTC, speed, psilo's of paddo's, smartdrugs en cannabis gebruikt. Boven de 24 jaar verdwijnt dit verband of daalt zelfs de frequentie naarmate men ouder wordt. Voor alcohol en energy drinks kan geen verband aangetoond worden. Beide dranken zijn al op jonge leeftijd algemeen ingeburgerd.

Verder blijkt in de groep van 15- tot 24-jarigen dat hoe ouder men is, hoe vaker men combineert. Dit verband is het sterkst bij het combineren van illegale drugs met andere illegale drugs. Dit kan samenhangen met het frequenter gebruik van bepaalde middelen zoals XTC, speed, ... bij oudere respondenten. Ook hier verdwijnt het stijgend verband bij +24-jarigen.

Respondenten die frequent naar discotheken gaan, gebruiken vaker middelen: XTC, cocaïne, smartdrugs, energy drinks, cannabis, psilo's of paddo's en speed.

Bovendien combineren zij ook vaker verschillende illegale drugs. Hetzelfde geldt voor dancemuziek liefhebbers: hoe liever men dancemuziek hoort, hoe vaker deze middelen gebruikt worden en hoe vaker men combigebruik vertoont.

Rockliefhebbers zullen dan weer minder frequent XTC gebruiken.

Discotheekgangers komen dubbel zoveel voor in de groep van laatstejaarsgebruikers van illegale drugs; danceliefhebbers 3,5 keer zoveel.

Zij die vaak op café gaan, gebruiken frequenter alcohol. Fuifgangers gebruiken beduidend minder vaak cocaïne, XTC en speed dan de bezoekers van andere settings. De typische 'uitgaansdrugs' komen dus minder voor op fuiven.

Concertgangers drinken frequenter alcohol.

Laatstejaarsgebruikers van illegale drugs blijken meer voldoende water te drinken en niet met de wagen te rijden. Hoe ouder de respondent is, hoe meer hij/zij aangeeft water te drinken om gezondheidsproblemen te voorkomen. Ook danceliefhebbers geven meer aan voldoende water te drinken.

Respondenten die regelmatig gebruiken, kopen meestal zelf hun drugs.

Cannabis wordt meestal via vrienden of in coffeeshops verkregen. Andere illegale drugs worden zowel voor als tijdens het uitgaan verkregen bij vaste en wisselende dealers.

Combinaties van alcohol en illegale drugs en de combinatie van illegale drugs met illegale drugs komen frequent voor bij gebruikers van illegale drugs. Respondenten die regelmatig gebruiken, combineren vaker dan sporadische gebruikers.

Respondenten die illegale drugs met alcohol combineren zullen ook sneller geneigd zijn om met illegale drugs te combineren en omgekeerd. Verder zal deze laatste groep geneigd zijn om voldoende water te drinken.

Discussie

Dit onderzoek naar trends in druggebruik in het uitgaansleven komt tegemoet aan de nood aan objectieve informatie over het druggebruik in het uitgaansleven.

Wereldwijd wordt deze setting onder de focus gebracht van onderzoekers, preventiewerkers, hulpverleners, beleid en zelfs de media. Willen we het middelengebruik in het uitgaansleven efficiënt aanpakken, dan is het noodzakelijk om eerst een zicht te krijgen op het druggebruik in het uitgaansleven.

Met dit exploratief onderzoek bereiken we geen representatieve steekproef. Het is een eerste kennismaking met het uitgaansleven. Dit op 2 niveaus. Niet alleen de cijfermatige resultaten zijn van belang, maar ook het proces dat vooraf gegaan is aan het onderzoek. Het bestendigen van contacten met professionelen uit het uitgaansleven (organisatoren, clubeigenaars,...) was een belangrijke subdoelstelling. Ook bij hen leeft de vraag naar objectieve gegevens. Gezien zij belangrijke partners zijn bij preventie, is het een noodzaak om ook hen te sensibiliseren voor deze thematiek.

We kozen ervoor om eerst via een vragenlijst te werken. Een groep van onderzoekers trok in de zomer van 2003 naar clubs en festivals om in totaal 645 respondenten te bevragen. Het gaat hier enkel over events in Vlaanderen. De doelgroep bestond uit zowel druggebruikers als niet-gebruikers.

Anonimiteit werd op 2 niveaus gegarandeerd: zowel naar het festival of de club als naar de respondent zelf. Mensen die zichzelf aanboden om een vragenlijst in te vullen, werden geweigerd om een foutenmarge door zelf-selectie uit te sluiten.

De vragenlijst is ontwikkeld op basis van gegevens uit de literatuur en bestaande vragenlijsten. De respondenten werden bevraagd over hun demografische gegevens, hun middelengebruik (zowel legale als illegale drugs), wanneer en met wie ze gebruiken, bij wie en wanneer ze hun drugs kopen, hun combigebruik, genomen gezondheidsmaatregelen en trends in het druggebruik.

De resultaten die in het rapport vermeld staan, hebben enkel betrekking op de respondenten die we bevraagd hebben. Er kunnen geen uitspraken gedaan worden over 'alle Vlaamse uitgaanders'.

Deze discussie zet de belangrijkste resultaten uit het onderzoek nogmaals op een rijtje, vergelijkt ze met internationale literatuur, waaruit reflecties en aanzetten voor de vertaling naar de praktijk geformuleerd worden.

- **Middelen**

Alcohol

BELANGRIJKSTE GEGEVENS UIT HET TRENDONDERZOEK

Alcohol is het meest gebruikte product in het uitgaansleven. In tegenstelling tot de illegale drugs kent alcohol bijna geen respondenten die aangeven dat ze ooit gebruikt hebben, maar niet in het laatste jaar. Er zijn dus weinig stoppers. Kijken we naar het laatstejaarsgebruik dan zien we dat alcohol voornamelijk op regelmatige basis gebruikt wordt. Dit is ook in tegenstelling tot de illegale drugs, die voornamelijk occasioneel gebruikt worden (met uitzondering van cannabis).

LITERATUUR

De internationale literatuur bevestigt dat alcohol de belangrijkste uitgaansdrug is in de westerse wereld (Pijlman e.a., 2003; EWDD, 2002a; Tossman e.a. 2001; Bieleman e.a., 1998).

De sociale aanvaardbaarheid van alcohol kan een invloed hebben op de frequentie van het alcoholgebruik in het uitgaansleven. Aangezien alcohol drinken aanvaard is bij volwassenen beschouwen jongeren en jong volwassenen het drinken van alcohol als normaal en behorende bij het volwassen worden (Engels & Knibbe, 1997).

Mensen stellen hier niet zo veel vragen rond als bij het gebruik van illegale drugs. Uit onderzoek blijkt dat als er problemen zijn door middelengebruik dit vaak door het gebruik van alcohol komt (Pijlman e.a., 2003; Passies, 1991). Het gaat hier dan over gezondheidsproblemen, maar ook over problemen in het verkeer. Uit de cijfers van Educare (Pijlman e.a., 2003) merken we dat het percentage alcoholgebruik bij EHBO-bezoekers toeneemt over de jaren heen.

REFLECTIES EN AANZETTEN

In preventiecampagnes naar jonge mensen in het algemeen en in het uitgaansmilieu in het bijzonder zien we dat de nadruk vooral wordt gelegd op het gebruik van illegale drugs. Uit dit onderzoek blijkt overduidelijk dat alcohol niet uit het oog mag verloren worden en dat er wellicht meer aandacht moet besteed worden aan de risico's van alcoholgebruik. Meer nog, er zijn indicaties die erop wijzen dat alcohol weer aan populariteit wint. Onderzoek op (middel)lange termijn moet dit bevestigen

en objectiveren. Voor deze doelgroep lijkt het belangrijk te focussen op de kortetermijneffecten (dronkenschap, alcohol en verkeer, agressie en ongewenste seks, acute intoxicatie) en op de combinatie van alcohol met andere drugs (zie verder).

Cannabis

BELANGRIJKSTE GEGEVENS UIT HET TRENDONDERZOEK

In het laatste jaar heeft bijna de helft van de respondenten wel eens cannabis gebruikt. Eén vijfde rapporteert zelfs dagelijks gebruik. Dit is bijna dubbel zo veel als het percentage dat dagelijks alcohol gebruikt. Net als bij alcohol zien we bij cannabis meer regelmatig dan occasioneel gebruik, terwijl dit bij de andere illegale drugs omgekeerd is.

Cannabisgebruikers gebruiken meestal tijdens het uitgaan, maar gebruik voor en na het uitgaan komt ook frequent voor. Meer dan de helft gebruikt in groep.

LITERATUUR

Cannabis is nummer 1 op de ranglijst van meest gebruikte illegale middelen in de Europese Unie (EWDD, 2003). De cijfers over gebruiksfrequentie die we in het trendonderzoek vonden, zijn vergelijkbaar met het Europees onderzoek van Calafat e.a. (1999).

REFLECTIES EN AANZETTEN

Het dagelijks gebruik van cannabis is verontrustend. Verder onderzoek is aangewezen om uit te zuiveren met welke groep van gebruikers we hier juist te maken hebben.

Mogelijks heeft het maatschappelijk debat dat de laatste jaren gevoerd wordt een invloed op het cannabisgebruik en/of de bespreekbaarheid ervan. Misschien is er hierdoor meer tolerantie ontstaan voor cannabisgebruik.

Dat cannabis ook tijdens het uitgaan gebruikt wordt, bevestigt het vermoeden dat cannabis zijn plaats als uitgaansdrugs veroverd heeft.

Als er in preventieboodschappen en -campagnes vanuit de producten wordt vertrokken, dan mag cannabis hierin zeker niet ontbreken. Net zoals bij alcohol moeten we vooral aandacht vragen voor de kortetermijneffecten (waaronder rijden onder invloed, gebruik in aanwezigheid van minderjarigen en juridische gevolgen) en voor combigebruik, maar ook het regelmatig (o.a. dagelijks) gebruik buiten de uitgaanscontext moet aandacht krijgen. Uitgaan en alles wat daarrond hangt,

maakt voor veel jonge mensen immers deel uit van een bredere levensstijl en leefwereld.

XTC

BELANGRIJKSTE GEGEVENS UIT HET TRENDONDERZOEK

De drug die na cannabis en alcohol het meest gebruikt wordt, is XTC. In dit onderzoek gebruikte één vijfde van de respondenten het laatste jaar XTC, voornamelijk occasioneel.

Quasi alle XTC-gebruikers slikken hun pillen tijdens het uitgaan en een meerderheid van de gebruikers geeft aan dat ze hun drugs buiten het uitgaan kopen.

De frequentie van XTC-gebruik neemt toe naarmate de leeftijd stijgt bij de leeftijdsgroep van 15 tot 24 jaar. Nadien zien we dat dit verband verdwijnt.

LITERATUUR

Ook ander internationaal onderzoek erkent XTC als de op 1 na meest gebruikte illegale drug (EWDD, 2003; Calafat e.a., 1999). De literatuur meldt een stagnering of zelfs afname van het XTC-gebruik bij de algemene bevolking (EWDD, 2003; Pijlman e.a., 2003; de Bruin e.a., 1999). Enkel bij jonge twintigers die naar clubs en feestjes gaan zou er nog sprake zijn van een stijging (Korf e.a., 2003).

REFLECTIES EN AANZETTEN

De XTC-gebruikers uit dit onderzoek geven aan dat ze hun drugs voornamelijk buiten het uitgaan kopen. Dit vormt een belangrijk aanknopingspunt voor preventie, met name preventie vóór het uitgaan. Op die manier kan men de doelgroep in een nuchtere toestand aanspreken, wanneer ze meer openstaan voor informatie en een meer rationele keuze kunnen maken. Nadeel is evenwel dat er minder kanalen vóór het uitgaan voorhanden zijn om de groep gericht te bereiken. Het internet (cf. www.partywise.be) en de DrugLijn zijn mogelijke antwoorden op dit knelpunt.

Cocaïne en speed

BELANGRIJKSTE GEGEVENS UIT HET TRENDONDERZOEK

Op de vraag naar trends gaven de respondenten aan dat er een stijging van het cocaïnegebruik te merken is. Nochtans blijkt uit de cijfers dat het gebruik van cocaïne beperkt blijft. 1 op de 9 heeft het ooit gebruikt, maar niet in het laatste jaar. En 1 op 9 heeft het in het laatste jaar gebruikt, waarbij het voornamelijk om

occasioneel gebruik gaat. Hetzelfde patroon zien we ook bij speed. Samen met de leeftijd (in de groep 15- tot 24-jarigen) neemt ook de frequentie van het gebruik van speed en cocaïne toe. Boven 24 jaar verdwijnt het verband (cocaïne) of de frequentie gaat zelfs dalen naarmate men ouder wordt (speed).

Speed en cocaïne worden voornamelijk tijdens het uitgaan gebruikt. Toch blijkt ook een aanzienlijk deel voor het uitgaan te gebruiken. Cocaïne onderscheidt zich van speed door een hoger gebruik na het uitgaan.

LITERATUUR

Hoewel de literatuur over een stijging spreekt wat betreft de gebruiksfrequentie van cocaïne (VAD, 2004; EWDD, 2003; Korf e.a., 2003), blijft de melding van het gebruik van cocaïne in het trendonderzoek beperkt.

In vergelijking met SONAR 98 (Calafat e.a., 1999) liggen de gebruikscijfers van het trendonderzoek wat betreft cocaïne iets lager en wat betreft speed ongeveer gelijk.

REFLECTIES EN AANZETTEN

Hoewel het gebruik van cocaïne beperkt is in dit onderzoek, is het toch belangrijk om aandacht te hebben voor mogelijke trends op dit gebied, vermits cocaïnegebruik geassocieerd wordt met ernstige gezondheidsproblemen.

Waarom cocaïne ook na het uitgaan gebruikt wordt, moet verder onderzoek uitwijzen.

GHB, ketamine, Viagra®

BELANGRIJKSTE GEGEVENS UIT HET TRENDONDERZOEK

Een beperkt aantal respondenten vermeldt het gebruik van GHB, ketamine of Viagra®. In de laatste vraag naar nieuwe trends zijn er toch enkelingen die het stijgend gebruik van GHB aankaarten.

LITERATUUR

GHB wordt maar door een minderheid van de respondenten gemeld, in tegenstelling tot wat we de laatste tijd in de media vernamen. In Nederland is GHB een middel dat de afgelopen jaren steeds populairder is geworden onder een steeds grotere groep van gebruikers (Pijlman e.a., 2003; Korf e.a., 2003). Doosje¹² beweert dat het gebruik van GHB in Nederland overroepen is (mede door de media) en eigenlijk maar beperkt gebruikt wordt. Volgens dr. Calle¹³ is het gebruik van GHB over zijn

¹² Otto Doosje: medewerker van het Trimbos-instituut, Nederland. Communicatie op presentatie op Club Health (2004).

¹³ Persoonlijke communicatie met Prof. Dr. Calle op 17 februari 2004.

hoogtepunt in Vlaanderen. Dit zou de beperkte gebruikscijfers in het trendonderzoek kunnen verklaren.

Ook voor ketamine is het gebruik in Nederland beperkt gebleven tot een kleine subcultuur van gebruikers (Korf e.a., 2003; Pijlman e.a., 2003).

REFLECTIES EN AANZETTEN

Een regelmatige herhaling van het trendonderzoek zal ons meer duidelijkheid geven over het gebruik van GHB in het Vlaamse uitgaansleven. Correcte en feitelijke informatie over GHB blijft onafgezien de frequentie van gebruik zeer belangrijk omdat er nog steeds hardnekkige mythes levens als zou GHB een vloeibare vorm van XTC zijn.

Over de middelen heen

LITERATUUR

Jongeren zelf zien uitgaan en middelengebruik als een aangename tijdsbesteding. Zij geven vaak een positieve functie aan hun gebruik (Decorte e.a., 2003; Lambrecht e.a., 2002; Bieleman e.a., 1998; Engels & Knibbe, 1997). De belangrijkste functies voor hun middelengebruik hebben te maken met ontspanning, vrije tijd en sociale activiteiten met vrienden. De positieve effecten van de middelen geven hier bovendien een specifieke invulling aan: alcohol werkt ontremmend en men zal gemakkelijker overgaan tot interacties met anderen, XTC helpt ontspannen, men neemt de dingen intenser waar en krijgt een gevoel van samenhang,...

Dat alcohol en cannabis meer regelmatig dan occasioneel gebruikt worden en de andere illegale drugs eerder omgekeerd, zien we ook in ander internationaal onderzoek (Pijlman e.a., 2003; Tossman e.a., 2001; Calafat e.a., 1999). Het occasioneel gebruik kan te maken hebben met de werking van het middel. Zo gaat bij XTC een deel van de effecten verloren wanneer het te frequent gebruikt wordt (Ter Bogt e.a., 2002). Ook andere gebruikspatronen zoals meer tijdens dan na het uitgaan gebruiken, zijn mogelijks te verklaren door de effecten van de middelen. We zien dat het gebruik van de meeste illegale drugs bij de respondenten afneemt vanaf 24 jaar. Het gebruik is gelinkt aan de periode dat jonge mensen relatief vrij zijn in hun doen en laten en nog geen verplichten en verantwoordelijkheden dragen ten aanzien van werk, gezin, ... (EWDD, 2002a). Verder onderzoek kan duidelijk maken of jonge mensen minder gaan gebruiken of stoppen.

REFLECTIES EN AANZETTEN

We hebben in de discussie tot nog toe enkel stilgestaan bij de respondenten die wel middelen gebruikten. Er is ook een aanzienlijk deel (bijna de helft) dat in het laatste jaar geen illegale drugs gebruikt heeft. Deze groep van niet-gebruikers verliezen we vaak uit het oog vermits er een steeds groter wordende groep van gebruikers de aandacht krijgt. Toch is het belangrijk om ook de niet-gebruikers in kaart te brengen en te achterhalen waarom zij wel aan het nachtleven deelnemen zonder gebruik van illegale middelen. Daarom zijn preventie-initiatieven die niet-gebruikers in hun gedrag bevestigen evenzeer belangrijk. De invalshoek van veilig uitgaan kan alle uitgaanders (gebruikers en niet-gebruikers) aanspreken. Iedereen loopt het risico om gezondheidsproblemen te krijgen (bijvoorbeeld oververhitting). In tweede instantie moet verder gedifferentieerd worden naar ondersteuning van niet-gebruikers (via o.a. niet-gebruikende rolmodellen) en harm reduction-initiatieven naar gebruikers. Dit kan onder meer door het uittekenen van structurele maatregelen die een effectieve invloed hebben op middelengebruik en -misbruik. Een aangepast prijzenbeleid m.b.t. alcoholische dranken kan het alcoholgebruik beïnvloeden en gratis waterverstrekking kan problemen m.b.t. oververhitting en uitdroging mee helpen voorkomen (Buisman & Esseveld, 1988). Voor verdere uitwerkingen hieromtrent verwijzen we naar de leidraad veilig en gezond uitgaan (DeVriendt e.a., 2004). Om te begrijpen waarom sommige jongeren op een bepaalde leeftijd middelen gaan gebruiken (en na verloop van tijd terug stoppen), is aandacht voor de betekenis van middelengebruik voor jonge mensen van essentieel belang. Alleen dan is het mogelijk een zinvol beleid op het gebied van preventie te formuleren. Onderzoek naar de motieven waarom uitgaanders al dan niet drugs gebruiken is nog te beperkt. Verder onderzoek dat ook peilt naar de motieven voor al dan niet gebruik is belangrijk.

• **Combigebruik**

BELANGRIJKSTE RESULTATEN UIT HET TRENDONDERZOEK

In het trendonderzoek merken we dat drie vierde van de laatstejaarsgebruikers van illegale drugs alcohol met illegale drugs combineert en bijna de helft combineert verschillende illegale drugs. Op de vraag welke middelen er dan gecombineerd worden, komt alcohol het vaakst voor, gevolgd door cannabis en tenslotte XTC. We zien vaker combigebruik bij de ouderen uit de leeftijdsgroep 15 tot 24 jaar. Nadien verdwijnt het verband.

Respondenten die met illegale drugs combineren, zijn meer geneigd als voorzorgsmaatregel voldoende water te drinken.

LITERATUUR

Uit de literatuur merken we dat combigebruik steeds vaker voorkomt (Pijlman e.a., 2003; Measham e.a., 2001; Nabben & Korf, 2000; Calafat e.a., 1998). Bovendien vinden we in verschillende publicaties een bevestiging van onze resultaten terug (Pijlman e.a., 2003; Tossman e.a., 2001; Winstock, 2001; Calafat e.a., 1999).

Combigebruik houdt grote gezondheidsrisico's in en kan leiden tot zeer onaangename gevolgen. Het risico op een overdosis wordt groter. De effecten van een drugmix zijn ook persoonsgebonden, en afhankelijk van wanneer, waar en hoe regelmatig iemand gebruikt. Maar ook de samenstelling van het middel(en) en de context beïnvloeden de effecten. De gevolgen zijn dus onvoorspelbaar.

Combigebruik kan ervoor zorgen dat effecten sterker worden en/of langer aanhouden, maar ook dat ze elkaar juist tegenwerken of afzwakken. Alcohol blijkt een belangrijke factor te zijn wanneer er zich problemen voordoen door middelengebruik. Zo wijst een onderzoek bij jongeren en horeca-ondernemers uit dat diegenen die agressie vertonen, dit vrijwel nooit doen onder invloed van uitsluitend illegale drugs, maar wel onder invloed van alcohol of een combinatie met alcohol (Bieleman e.a., 1998).

REFLECTIES EN AANZETTEN

Wereldwijd groeit de aandacht voor combigebruik. Ook uit het trendonderzoek zien we dat een aanzienlijk deel van de laatstejaarsgebruikers van illegale drugs regelmatig combineert. De gevolgen van het combineren van verschillende drugs zijn niet te voorspellen en kunnen de gezondheid van gebruikers in gevaar brengen. Ook naar verkeer toe impliceert dit problemen.

Nochtans blijkt er nog maar beperkt onderzoek naar combigebruik verricht te zijn. Gezien de ernstige risico's van combigebruik is meer onderzoek nodig om dit fenomeen van nabij te volgen.

Het aantal respondenten dat combineerde met alcohol lag hoger dan met verschillende illegale drugs. Preventieboodschappen moeten er dus op gericht zijn uitgaanders te ontraden verschillende middelen te combineren en hen te informeren over de mogelijke effecten.

De resultaten van het trendonderzoek bevestigen dat preventie- en harm reductionboodschappen de focus op combigebruik moeten blijven leggen.

Naar de organisatie toe is het belangrijk dat diegenen die instaan voor de EHBO op events op de hoogte zijn van dit fenomeen. Deskundigheidsbevordering voor personeel op spoeddiensten en medewerkers op hulpposten (kruisverenigingen) is een belangrijk aandachtspunt.

- **Link tussen uitgaanscultuur en middelengebruik**

BELANGRIJKSTE RESULTATEN UIT HET TRENDONDERZOEK

Tussen de respondenten van verschillende events of tussen de liefhebbers van de verschillende muziekcategorieën zijn er geen verschillen in frequentie van alcoholgebruik of combigebruik met alcohol op te merken. Dit is in tegenstelling tot andere drugs.

Uit het onderzoek blijkt dat hoe vaker men naar discotheken gaat of hoe liever men dancemuziek hoort, hoe frequenter men cannabis gebruikt. Hetzelfde geldt voor XTC, cocaïne en speed.

Ook combigebruik komt vaker voor naarmate respondenten vaker naar de discotheek gaan of naar dancemuziek luisteren. Dit laatste is enkel gerelateerd aan de combinatie van illegale drugs met andere illegale drugs.

Samengevat blijkt dat de meeste middelen vaker gebruikt en gecombineerd worden door respondenten die bevraagd werden op een dance event, gevolgd door de respondenten van clubs en ten slotte deze van rockfestivals. Respondenten die vaker naar discotheken gaan of dancemuziek prefereren blijken de meeste illegale drugs frequenter te gebruiken, alsook vaker te combineren.

LITERATUUR

De resultaten over de link tussen discotheekbezoekers en cannabisgebruik wordt niet bevestigd door het Europees onderzoek in het uitgaansleven 'SONAR 98' (Calafat e.a., 1999). Wat we wel bevestigd zien in SONAR 98 is de link tussen cannabisgebruik en dancemuziek, en de resultaten met betrekking tot XTC.

Het onderzoek van Riley e.a. (2001) naar druggebruik op dance events toont aan dat de participanten eerder verschillende drugs zullen gebruiken dan maar 1 drug. Tossman e.a. (2001) wijzen er op dat het gecombineerd gebruik op technofeestjes een wijd verbreid fenomeen is.

Legale en illegale drugs worden gebruikt in de verschillende subculturen die we in dit onderzoek geanalyseerd hebben, maar in de dance scene (discotheken, dance-muziek, respondenten van dance-events) zien we toch een hoger gebruik. Calafat e.a. (2001) stelt het in zijn onderzoek zelfs zo dat sommigen die tot deze scene behoren het druggebruik promoten en het als een inclusiecriteria af schilderen om bij deze scene te behoren.

De resultaten uit het trendonderzoek bevestigen de hypothese over de link tussen muziekstijl en druggebruik, en meer specifiek tussen dance en druggebruik (Forsyth e.a., 1997). Het druggebruik behoort in tegenstelling tot vroeger tot een lifestyle. Deze lifestyle impliceert ook naar discotheken gaan, clubs bezoeken en naar outdoor dance events gaan. Dancemuziek of deze settings hebben niet zozeer een oorzakelijke rol, maar zijn gelinkt aan het druggebruik in die zin dat druggebruikers zich vereenzelvigen met de lifestyle waartoe dance behoort. Malbon (1999) heeft het over 'belonging', het bij een groep behoren. Men probeert zich te identificeren met een bepaalde subcultuur en neemt de consumptiepatronen over van die subcultuur. Dit identificeren gaat over de herkenning dat sommige mensen net zoals zij zelf zijn en anderen juist niet. Er bestaat dan een nood om in de nabijheid te zijn van de groep mensen die dezelfde emotionele betekenis geven aan het uitgaan.

Het druggebruik waar we hier over praten wordt gezien als 'recreatief druggebruik'. De gebruikers zelf zien het als een onderdeel van hun vrije tijd waarin ze eens goed willen feesten en plezier maken (Shapiro, 1988).

REFLECTIES EN AANZETTEN

De lifestyle waarvan hierboven sprake was, wordt mede beïnvloed door media en reclame. Willen we aandacht vragen voor preventie, dan is het belangrijk om mee te gaan in deze lifestyle. Concreet vertaalt dit zich in een aangepaste communicatie naar deze doelgroep op gebied van vormgeving, taalgebruik,...

Bij preventie moeten we ermee rekening houden dat de sociale groep en de omgeving jonge mensen beïnvloeden. Preventiestrategieën zouden dus niet enkel de focus moeten leggen op het individu, maar ook op de omgeving zelf. Ze zouden de media, de muziekwereld, de reclame en de symbolische elementen die gebruikt worden ook moeten beïnvloeden. Dit houdt in dat er niet enkel boodschappen gegeven worden die in de taal en met de beelden van de jonge mensen opgesteld

zijn, maar dat er ook ingespeeld wordt op de evolutie van subculturen (Calafat e.a., 2001). Maatregelen i.v.m. recreatief druggebruik in uitgaansgelegenheden zijn over het algemeen gebaseerd op informatieverstrekking en zijn gericht op het doen begrijpen hoe risico's het best onder controle kunnen worden gehouden. Eenvoudige boodschappen als 'gebruik geen drugs' hebben bij de meeste risicogroepen geen effect. De laatste tijd wordt steeds meer erkend dat het geven van eenvoudige, elementaire regels over de veiligheid in uitgaansgelegenheden de veiligste manier is om schade door druggebruik te voorkomen (EWDD, 2002a). Er bestaan hier reeds enkele publicaties over zoals Safer Clubbing (Webster e.a., 2001), Sorted (Manatu, 1999), Leidraad veilig en gezond uitgaan (DeVriendt e.a., 2004) en enkele websites zoals dance safe en rave safe, partywise¹⁴,...

- **Risico's en gezondheidsmaatregelen**

BELANGRIJKSTE RESULTATEN UIT HET ONDERZOEK

Op de vraag of men gezondheidsmaatregelen toepast om problemen te voorkomen, antwoordt één vijfde dat ze niets ondernemen. Het gaat hier over de hele groep van bevraagden en niet enkel over de illegaledruggebruikers. Dit omdat iedereen die uitgaat kan geconfronteerd worden met gezondheidsproblemen. De twee meest voorkomende maatregelen zijn 'goed uitgeslapen zijn' en 'voldoende water drinken'. Slechts één op vier zegt niet meer met de wagen te rijden. Niets doen om problemen te voorkomen komt minder vaak voor naarmate men frequent XTC gebruikt. Van de laatstejaarsgebruikers van illegale drugs blijkt dat de middelen die ze gebruiken voornamelijk tijdens het uitgaan gebruikt worden. Verder blijkt dat er voornamelijk in groep gebruikt wordt. Toch blijkt er nog een aanzienlijk deel individueel te gebruiken.

Uit hun koopgedrag blijkt dat ze hun drugs vooral zelf kopen en dit niet tijdens het uitgaan. Een zeker aandeel van de laatstejaarsgebruikers koopt bij een wisselende dealer.

LITERATUUR

Uit een onderzoek in 2003 naar het uitgaansgedrag van jongeren tussen 14 en 26 jaar uit Halle-Vilvoorde blijkt dat 93% de auto als meest gebruikte vervoersmiddel bij het uitgaan ziet (Deneyer, 2004).

¹⁴ www.dancesafe.org; www.ravesafe.org; www.partywise.be

REFLECTIES EN AANZETTEN

Gebruikers geven aan voornamelijk tijdens het uitgaan te gebruiken. Vraag is of ze dan nog ontvankelijk zijn voor preventieboodschappen. Preventie voor (en tijdens) het uitgaan en meer focus op harm reduction (met steeds de boodschap: wie geen risico wil lopen, gebruikt beter niet) tijdens het uitgaan lijkt een goede strategie om de doelgroep op verschillende momenten met verschillende boodschappen te bereiken.

Gebruikers gebruiken vooral in groep. Op dat moment bestaat er dus een vangnet indien er iets fout mocht gaan. Dit wijst op het belang van preventie naar vrienden van gebruikers. XTC-gebruikers in dit trendonderzoek blijken bewuster te zijn van de risico's die gepaard gaan met druggebruik vermits ze meer iets zullen ondernemen om problemen te voorkomen. Dit kan impliceren dat deze groep van XTC-gebruikers meer bewust is van de risico's die gepaard gaan met druggebruik. Het is belangrijk om dit verder te bestendigen.

Bibliografie

- Bellis, M.A., Hughes, K., & Lowey, H. (2002). Healthy nightclubs and recreational substance use: from a harm minimisation to a healthy settings approach. *Addictive behaviors*, 27, pp. 1025-1035.
- Bieleman, B., Maarsingh, H., & Meijer, G. (1998). Aangeschoten wild: onderzoek naar jongeren, alcohol, drugs en agressie tijdens het uitgaan. Groningen: Intraval.
- Boys, A. , Marsden, J. , Fountain, J. , Griffiths, P. , Stillwell, G. & Strang, J. (1999). What influences young people's use of drugs? A qualitative study of decision-making. *Drugs, education, prevention and policy*, 6 (3), 373 – 387.
- Buisman, W.R., & Esseveld, P. (1988). Alcoholpreventie onder jongeren: De rol van opvoeding en onderwijs. In: J.C. van der Stel & W.R. Buisman (red), *Alcoholpreventie: Achtergronden, praktijk en beleid* (148-165). Alphen aan den Rijn: Samson.
- Calafat, A., Bohrn, K., Juan, M., Kokkevi, A., Maalsté, N., Mendes, F., Palmer, A., Sherlock, K., Simon, J., Stocco, P., Sureda, M.P., Tossmann, P., van de Wijngaart, & Zavatti, P. (1999). *Night life in Europe and recreative drug use*. Sonar 98. Valancia: Irefrea.
- Calafat, A., Fernandez, C., Montserrat, J., Bellis, M., Bohrn, K., Hekkarainen, P., Kilfoyle-Carrington, M., Kokkevi, A., Maalsté, N., Mendes, F., Siamou, I., Simon, J., Stocco, P., & Zavatti, P. (2001). *Risk and control in the recreational drug culture: SONAR project*. Palma de Mallorca: Irefrea.
- Calafat, A., Stocco, P., Mendes, F., Simon, J., van de Wijngaart, Sureda, M.P., Palmer, A., Maalsté, N., & Zavatti, P. (1998). *Characteristics and social representation of ecstasy in Europe*. Palma de Mallorca: Irefrea.
- Club Health (2002). Abstract book: *The second international conference on night-life substance use and related health issues*. Rimini: Club Health.
- De Bruin, D., Maalsté, N., & van de Wijngaart, G. (1999). *Goed fout gaan : eerste hulp op grote dansevenementen* Utrecht: Centrum voor Verslavingsonderzoek.

- Decorte, T., Muys, M., & Slock, S. (2003). *Cannabis in Vlaanderen: Patronen van cannabisgebruik bij ervaren gebruikers*. Leuven: Acco.
- Degenhardt, L., & Dillon, P. (2003). *Abstract book: 14th International Conference on the Reduction on Drug related harm: New Drugs, New Risks*. Chaing Mai: IHRC.
- Deneyer, T. (2004). Enquête over uitgaansgedrag van jongeren: Uitgaan geen probleem, veilig thuis komen wel. *Randkrant*, 8 (5), pp.12.
- DeVriendt, W. (2003). *Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak, het uitgaansleven*. Brussel: Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen.
- DeVriendt, W., Fontaine, E., & Van Havere, T. (2004 - in press). *Leidraad veilig en gezond uitgaan*. Brussel: Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen.
- Engels, R.C.M.E., & Knibbe, R. A. (1997). De zonnige zijde van alcoholgebruik: de betekenis van drinken en uitgaan voor jongeren. *Tijdschrift voor alcohol, drugs en andere psychotrope stoffen*, 22 (3), pp. 154-163.
- Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (1999). *Feasibility study on detecting, tracking en understanding emerging trends in drug use*. Lissabon: EWDD.
- Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (2002a). Recreatief druggebruik – een belangrijke uitdaging voor de EU. *Drugs in beeld*, briefing 6, november-december.
- Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (2002b). *Early-warning system on new synthetic drugs: guidance on implementation*. Portugal: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.
- Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (2003). *Jaarverslag 2003: Stand van de drugsproblematiek in de Europese Unie en Noorwegen*. Portugal: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

- Federale regering (2001). *Beleidsnota van de federale regering in verband met drugproblematiek* (niet-gepubliceerde beleidsnota). Brussel: federale regering.
- Forsyth, A. J. M., & Barnard, M. (1998). Relationships between Popular Music and Drug Use among Scottish Schoolchildren, *International Journal of Drug Policy*, 9, 125 - 132.
- Forsyth, A. J. M., Barnard, M. & McKeganey, N. P. (1997) Musical Preference as an Indicator of Adolescent Drug Use, *Addiction*, 92: 10, 1317 - 1325.
- Geirnaert, M. (2002). Preventiestrategieën. In: E. De Donder, I. De Maeseneire, M. Geirnaert, M-C. Lambrechts, N. Roose, L. Van Baelen, & G. Verstuyf, *Alcohol- en druggebruik: Gedifferentieerde aanpak van preventie tot hulpverlening* (57-86). Mechelen: Kluwer.
- Hacourt, G. (2002). *Ecstasy: pilules sans ordonnances: usages et usagers de nouvelles drogues de synthèse*. Paris : L'Harmattan.
- Korf, D. J., Nabben, T., & Benschop, A. (2003). *Antenne 2002: Trends in alcohol, tabak en drugs bij jonge Amsterdammers*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Korf, D. J., T. Nabben, F. Leenders, A. Benschop. (2002). *GHB: Tussen extase en narcose*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Lambrecht, P., Andries, C., & Engels, T. (2002). *Trends in het genotmiddelengebruik bij adolescenten van Vlaams-Brabant: Onderzoek naar het tabak-, alcohol-, geneesmiddelen- en illegaal genotmiddelengebruik en andere risicogedragingen in de provincie Vlaams-Brabant bij jongeren van 12 tot 22 jaar*. Brussel: vakgroep ONLE – VUB.
- Malbon, B. (1999). *Clubbing: dancing, ecstasy and vitality*. London: Routledge.
- Manatu, H. (1999). *Sorted: Guidelines for safe dance parties*. Wellington: Ministry of Health.
- Measham, F., Aldridge, J., & Parker, H. (2001). *Dancing on drugs: risk, health and hedonism in the british club scene*. London: Free Association Books.

- Nabben, T., Korf, D. (2000). *De combiroes: gecombineerd gebruik van alcohol met cannabis, cocaïne, XTC en amfetamine*. Amsterdam: Thela Thesis.
- Passies, G. (1991). Alcoholgebruik bij jeugdige ongevalslachtoffers. *Tijdschrift voor alcohol, drugs en andere psychotrope stoffen*, 17, pp. 5-59.
- Pijlman, P.T.A., Krul, J., & Niesink, R.J.M. (2003). Uitgaan en veiligheid: feiten en fictie over alcohol, drugs en gezondheidsverstoringen. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Riley, S.C.E., James, C., Gregory, D., Dingle, H., & Cadger, M. (2001). Patterns of recreational drug use at dance events in Edinbrug, Scotland. *Addiction*, 96, pp. 1035-1047.
- Robinson, J. P., Shaver, P. R., Wrightsman, L. S. (1991). Criteria for scale selection and evaluation. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.). *Measures of personality and social psychological attitudes* (pp. 1-16). New York: Academic Press.
- Rosiers, J. (2004). *Preventie van alcohol- en andere drugproblemen. Monitoring van activiteiten 2003*. Brussel: Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen.
- Shapiro, H. (1988). *Waiting for the man: the story of drugs and popular music*. London: Quartet Books.
- Ter Bogt, T., Engels, R., Hibel, B., Van Wel, F., & Verhagen, S. (2002). "Dancestasy": dance and MDMA use in Dutch youth culture. *Contemporary Drug Problems*, 29, pp. 157 – 180.
- Tossmann, P., Boldt, S., & Tensil, M-D. (2001). The use of drugs within the techno party scene in European metropolitan cities. *European addiction research*, 7, pp. 2-23.
- VAD (2001). *EWS-brief 2001*. Brussel: Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen.
- VAD (2004). *Drugs etc*. Brussel: Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen.

- Vercaigne, C., & Walgrave, L. (1995). *Jeugd tussen (sub)culturen en business: een onderzoek naar megadancings, house en de last van recreatie*. Leuven: Katholieke universiteit faculteit rechtsgeleerdheid afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie.
- Vogels, M. (1999). *Beleidsnota inzake de Bijzondere Jeugdzorg*. Brussel: federale regering.
- Webster, R., Goodman, M. & Whalley, G. (2001). *Safer clubbing: Guidance for licensing authorities, club managers and promoters*. London: Drug Prevention Advisory Service.
- WHO (1997). *Amphetamine-stimulants: report of the WHO meeting on amphetamines, MDMA and other psychostimulants*. Geneva: WHO.
- Winstock, A. (2003). *Abstract book: 14th International Conference on the Reduction on Drug related harm: the poly-problems of poly- drug misuse*. Chaing Mai: IHRC.
- Winstock, A.R., Griffiths, P., & Stewart, D. (2001). Drugs and the dance music scene: a survey of current drug use patterns among a sample of dance music enthusiasts in the UK. *Drug and Alcohol Dependence*, 64, pp. 9-17.

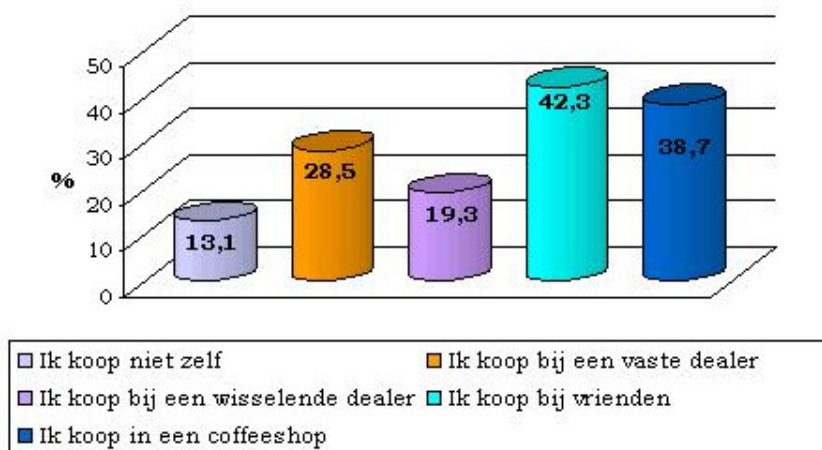

Grafieken in kleur

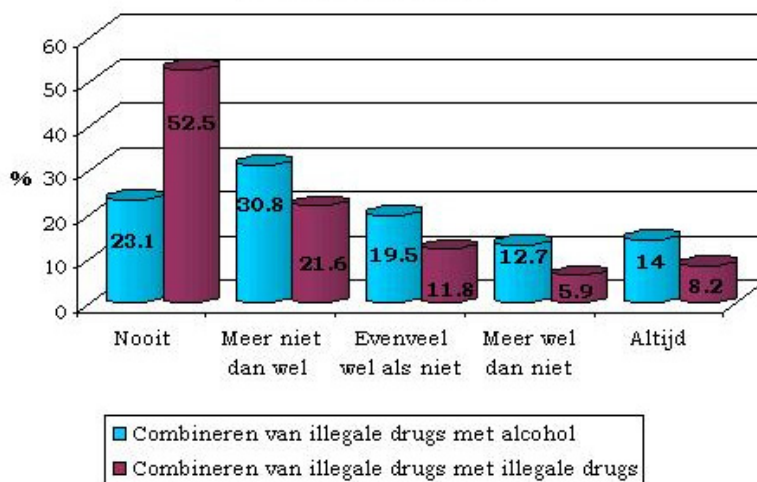
Grafiek 2: Gezondheidsmaatregelen

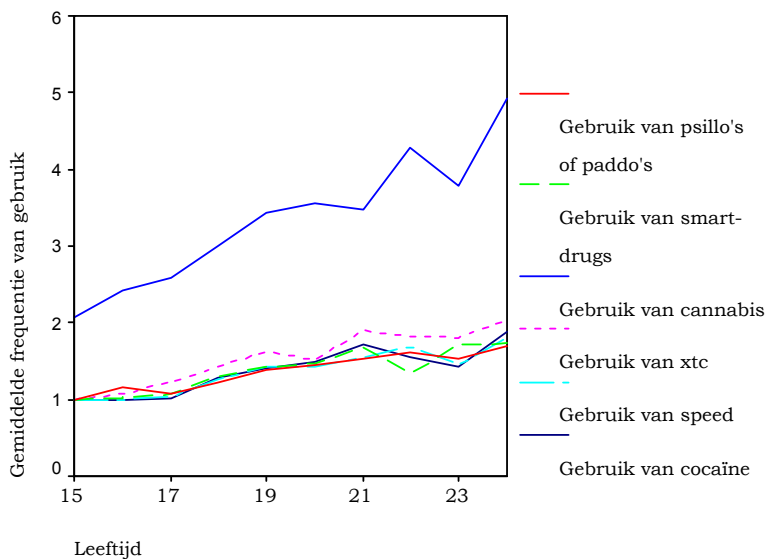
Grafiek 3: Koopgedrag

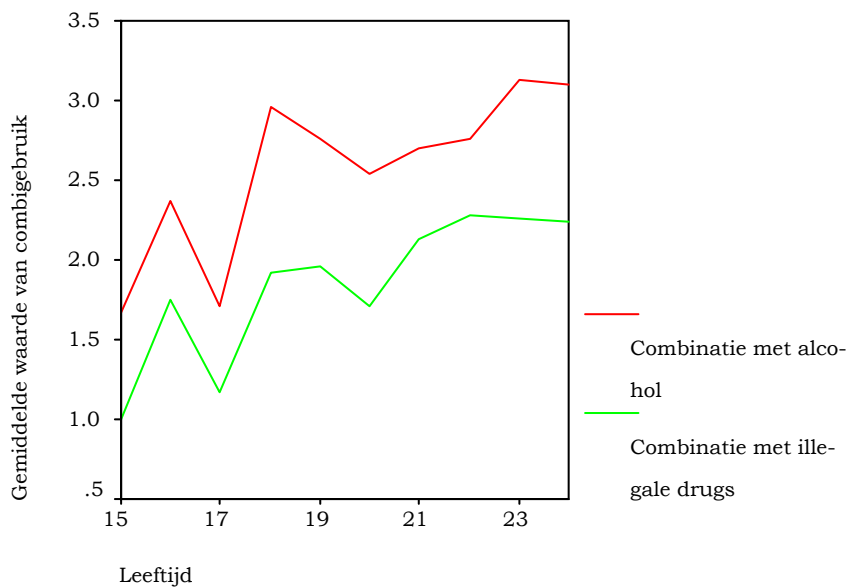
Grafiek 5: Combigebruik

Grafiek 8: Verband tussen leeftijd (jaren) en gemiddelde frequentie van gebruik (waarden van gebruiksfrequentie liggen tussen 1 en 7: 1. nooit, 2. ooit, maar niet het laatste jaar, 3. 1 x per maand of minder, 4. meerdere malen per maand, 5. 1 x per week, 6. meerdere malen per week, 7. dagelijks)

Grafiek 9: Verband tussen leeftijd (jaren) en combigebruik (waarden van combigebruik liggen tussen 1 en 5: 1. nooit, 2. meer niet dan wel, 3. evenveel wel als niet, 4. meer wel dan niet, 5. dagelijks)

DE DRUGLIJN
078-15 10 20

V.U.: S. Ansoms - Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen
E. Tollenaerestraat 15 - 1020 Brussel - T 02 423 03 33 - F 02 423 03 34
vad@vad.be - www.vad.be - www.partywise.be - www.druglijn.be
wettelijk depotnummer D/2004/6030/13